

הישיבה השישים וחמש של הכנסת התשיעית

יום שני, א' שבט תשל"ח (9 ינואר 1978)
ירושלים, הכנסת, שעה 16:01

א. דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת למשלחת הפולקטינג של דנמארק

לאחרונה נבחרה דנמארק לעמוד בראש נציגיהן של תשע מדינות הקהילה הכלכלית האירופית — השוק המשותף — ובמשך ששת החודשים הבאים יהיו נציגיה של דנמארק, בכל אתר ואתר, דוברי התשע ונציגיהן. ששת החודשים האלה הבאים עלינו לטובה הם תקופה הרת גורל לאורנו.

לא מן הנמנע שבחודשים אלה ייחהך גורל המזרח התיכון למשך שנים ארוכות — לשבט של מלחמות חוזרות ונשנות או לחסד של שלום.

אחריות כפולה ומכופלת מוטלת בתקופה זאת על ממשלות התשע ועל הפארלאמנטים שלהן, לבל יעשו דבר וחצי-דבר אשר יש בו כדי לשים מכשול בדרך הקשה של השגת השלום; אשר יש בו כדי להרחיק ולא לקרב; אשר יש בו כדי לעודד נוקשות ולעורר ציפיות בלתי-מבוססות ובלתי-מציאותיות.

נוכח הידידות רבת-השנים בין דנמארק לבין יש-ראל אנו מצפים בבטחה להבנה ולאהדה מצד ממשלתה, נבחריה ועמה, במאמציה לשים קץ למלחמות אשר נכפו עלינו מאז חידוש עצמאותנו במולדתנו העתיקה.

מרחב גדול פתוח לפני שני העמים: הידוק שיי-חוף הפעולה בתחומים שונים, בין בתחומי המדע, הטכנולוגיה והתקלאות בשתי מדינותינו ובין בסיוע למדינות מתפתחות.

אין לי ספק שביקורה של משלחת הפולקטינג ית-רום להעמקת ההבנה, להגברת הידידות ולהיווק המ-צעים בין שתי המדינות.

אני מאחל לאורחינו הנכבדים, בשם הכנסת כולה ובשם העם בישראל, שהות נעימה ופוריה בקרבנו; ובאמצעותם אני שולח את ברכת הכנסת והעם בי-שראל לכל חברי הפולקטינג ולכל העם הדני לשיגשוג, לרווחה ולשלום.

היו"ר י. שמיר:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. חברי הכ-נסת, היום מכבדת אותנו בביקורה משלחת הפולקטינג, הפארלאמנט של דנמארק.

לכבוד הוא לי לברך מעל במת הכנסת את ראש המשלחת, יושב-ראש הפולקטינג מר קרל סקיטה, ואת חברי המשלחת.

אחרי שנים מספר של הפסקה בחילופי משלחות בין דנמארק לבינינו מחדשת משלחת זו את שרשרת הביקורים.

גם בהיותם רחוקים מאתנו קרוב העם הדני וק-רוב הפארלאמנט שלו ללב כל איש ואשה בישראל. זכורה לכולנו האפופיאה של הצלת יהודי דנמארק בתקופת מלחמת העולם השנייה.

מבין כל ארצות הכיבוש הנאצי היתה דנמארק היחידה אשר יהודיה ניצלו מציפורני השואה הודות לרוח הגבורה וההקרבה של בחירי העם הדני.

בעברם בארץ ימצאו אורחינו הנכבדים את שמה של דנמארק קשור באתרים רבים: כיכר דנמארק ובית-הספר "דנמארק", שניהם בקירבת מקום לכנסת, הם רק שתי דוגמאות מני רבות.

דנמארק, מדינה קטנה בפאתי צפון, הצליחה ומצ-ליחה לשמור על ייחודה וקולה נשמע במועצות העמים, באירופה ומחוצה לה.

כל שוחרי הדמוקרטיה הפארלאמנטאית שואבים עידוד והשראה ממוסדות השלטון שלה ומתרבות חייה.

לא ייפלא אפוא שאישי מדינה דניים עומדים בראש המאבק על זכויות האדם. הם היו בין הרא-שונים אשר השמיעו את קולם למען זכויותיהם של יהודי ברית-המועצות, למען זכותם על-לייה, לחיים ככבוד, בלי מרא ופחד.

ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לדיון מוקדם: (1) חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון), תשל"ח-1978, של חברי-הכנסת פסח גרופר; (2) חוק ההוזמנות השווה בתעסוקה, תשל"ח-1978, של חברי-הכנסת שרה דורון; (3) חוק רשות השידור (תיקון מס' 5), תשל"ח-1978, של חברי-הכנסת יצחק ברמן ורוני מילוא; (4) חוק לתיקון פקודת העיר-ריות (קבלת עובדים), תשל"ח-1978, של חברי-הכנסת

היו"ר י. שמיר:

נשמע עתה הודעה על המסמכים שהונחו על שול-חן הכנסת.

מוכרז הכנסת נ. לורך:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

חוברת י"ג, ישיבה ס"ה

(י. שמיר, חוק התקציב לשנת הכספים 1978) (י. שמיר, ארילך) —

— מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

שלה: חוק התקציב לשנת הכספים 1978, תשל"ח—
1978.

וכן הונחו מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה
בעניין התגברות הפשיעה והחובה להשליט חוק וסדר.

עוד הוגחה החלטת ועדת הכנסת בדבר שינוי הס'
עפים 1 ו-3 לסדרי הדיון בתקציב השנתי של 1978.

יוסף תמיר; 5) חוק אישור אמנות והסכמים בין-
לאומיים, תשל"ח—1978, של חברת-הכנסת תופיק טר-
בי; 6) חוק חינוך חובה הינם (גני-ילדים), תשל"ח
—1978, של חברת-הכנסת אהרן ידלין; 7) חוק הבי-
טוח הלאומי (החלפת סניף 213), תשל"ח—1978, של
חברת-הכנסת אברהם מלמד.

כמו כן הונח, לקריאה ראשונה מטעם הממ-

ג. חוק התקציב לשנת הכספים 1978, תשל"ח—1978 * (קריאה ראשונה)

בהתחייבויות קודמות שאין לנו שליטה עליהן. די אם
אוכיזר לצורך זה את סעיף החובות, שאין לו תקדים
בתולדות המדינה. לא היתה אפשרות לשנות כבר ב-
נה הנוכחית את כל מה שהיה טעון תיקון, לדע-
תנו, שכן מגמות שהשתרשו במשך שלטון של עש-
רות שנים, אי-אפשר למחוק כליל בשנה אחת. אולם
התקציב כפי שהוא מוגש היום — ואני סבור שאין
ודאות שכך יאושר סופית על-ידי הכנסת, ועוד ניתן
לערוך בו שינויים — תפקידו לגשר בין שנת 1977
לשנת 1979. שנה זו חייבת להיות שנת זינוק לתחי-
לתו של תהליך מהיר להבראה כלכלית של המשק
ולצמיחה מואצת. ואם כי גם השנה נתחיל לצמוח
מחדש, הרי שבשנת 1979 אנו מתכוונים להחיש הקצב
— והתהליכים המדיניים, שאנו נמצאים במהלכם היום,
בוודאי יתרמו אף הם לכך.

חברי הכנסת, היום ברור לכל חבר כנסת —
מן הקואליציה ומן האופוזיציה — ולעם כולו, שממ-
שלה זו הביאה עמה רוח חדשה, תכנית מעשית, נכר-
נות להחליט וכושר ביצוע. ההחלטות והמעשים של
מחצית השנה האחרונה הבהירו, כאמור, לציבור ש-
חששה החלטתנו לפרוע את השטרות שחתמנו עליהם
ערב הבחירות — ואנו עדיין בתחילת הדרך. אני
יכול להבטיח לכם שגם בשנת 1978 נמשיך ללכת
בדרך שקבענו, בדרך המתחייבת לשם השגת מטרו-
תינו החברתיות והכלכליות. הגשת התקציב היא אקט
חד-פעמי המתחייב בהתאם ללוח זמנים קבוע מראש;
אולם מדיניות כלכלית, כפי שכבר ציינת, היא מעשה
מתמשך בכל ימות השנה. המדיניות בכללותה, וה-
תקציב עצמו, יעמדו בביקורת הביצוע מטעם הממ-
שלה וועדת הכספים ויותאמו, במידת הצורך, לפי ההת-
פתחויות במשק.

הבעיות הכלכליות שבפניהן עומד המשק לא הש-
תנו עם התחלפות הממשלה. על כן אין זה מתבקש
— וגם לא ניתן — לשנות מיד את כל מהלכי המ-
דיניות הכלכלית, למרות הביקורת הקשה שיש לנו
על דרך הטיפול של הממשלה הקודמת בכמה וכמה
נושאים מרכזיים.

מעולם לא דגלנו בשינוי לשם שינוי ואיני גורס
דוגמאטיות במחשבה כלכלית; אולם דומני שהצלחנו
במחצית השנה האחרונה לשכנע גם את הספקנים
שבינינו שיש לנו מחשבה כלכלית משלנו ושגישתנו
לחיפוש הפתרונות היא פראגמאטית. הפילוסופיה הכל-
כלית של ממשלת הליכוד מתמקדת באמונה בכשרו

היו"ר י. שמיר:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-
היום: חוק התקציב לשנת הכספים 1978, תשל"ח—
1978. את החוק יביא שר האוצר.

שר-האוצר ש. ארליך:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תפקידו של
התקציב השנתי של המדינה הוא לבטא את מדיניותה
הכלכלית של הממשלה. יחד עם זה, אין מדיניות
זו מתחילה ומסתיימת בהצעת התקציב. הממשלה עו-
סקת במשך כל השנה בהתוויית המדיניות הכלכלית
ובביצועה; כך גם נעשה בתקופה הקצרה שעברה,
בחצי השנה הראשונה לכהונתה של הממשלה הנו-
כחית.

במחצית השנה שחלפה אכן היתה פעילות רבה
בתחום הכלכלי. הספקנו בתקופה זו להגיש את התק-
ציב לשנת 1977, שבא להשלים את תקציב המעבר
שאושר בתקופת הממשלה הקודמת. אף-על-פי שמש-
גרת תקציב זו הוכתבה, למעשה, על-ידי הממשלה
הקודמת, הצלחנו לעשות בתקציב מספר קיצוצים מש-
מעוותיים. הם כללו קיצוץ בסך 1.4 מיליארד לירות
בתקציב הבטחון; והיתרה — כ-900 מיליון לירות
— בתקציבי משרדי הממשלה האחרים. כמו כן ערכנו
קיצוץ בתמיכות למצרכים, לשירותים מסובסדים ול-
הון מסובסד, כדי למנוע הגדלת התקציב, שהיתה מת-
חייבת מן ההתייקרויות אלמלא נקטנו את מדיניות
הקיצוץ.

הנטל שנבע מצעדים ראשונים אלה חולק בצורה
צודקת: הופעל קיצוץ בתקציב משרדי הממשלה והוק-
פא כוח-האדם בהם; קוצצו התמיכות, תוך מתן פי-
צוי מלא למעוטי הכנסה, והועלתה הריבית על אשראי
מסובסד.

בתקופה שחלפה הנהגנו רפורמה במטבע-חוץ, בהת-
אם למדיניות שבאה לידי ביטוי במצע הליכוד. מדי-
ניות זו נועדה להביא לתחילה מחודשת של צמיחה
כלכלית לאחר שלוש שנים של קפאון. צמיחה זו
תבטיח את המשק מפני אבטלה רבת-ממדים, שהיתה
צפויה. הרפורמה תבטיח צמיחה לא רק על חשבון
גידול היצוא אלא גם על חשבון צימצום היבוא.
תהליך זה יביא לשיפור בתחום מאזן התשלומים;
הוא יביא ליתור השקעות, ליתור עבודה יצרנית, ויפ-
חית את תלותנו בגורמי חוץ.

אדוני היושב-ראש, התקציב לשנת 1978, שאני
מציג היום לפני הכנסת, מעוגן גם הוא, כקודמו,

* רשומות (חוקי תקציב, הצעות, חוב' 67).

— כלומר סך הביקושים, למעט היצוא — אף פחת בשיעור של כ-4.5%, לאחר ירידה דומה אשתקד. ההאטה מצאה ביטוי בגידול איטי, 1.7% בלבד בצריכה הפרטית, שהם ירידה בצריכה לנפש בשיעור של כמחצית האחוז. הצריכה הציבורית המקורית, למעט יבוא הבטחון, פחתה בשיעור של 1%, שהוא ירידה של כ-3% לנפש.

הפעילות הכלכלית, שבמשך תקופה ממושכת הייתה ברמה נמוכה, וכן הירידה ברווחיות שנתלוותה אליה מצאו ביטוי בירידה מפליגה בהשקעות. סך ההשקעה בנכסים קבועים פחת ב-14%.

ההאטה המתמשכת בפעילות לא לוותה בהיווצרות אבטלה גלויה, אף כי המצב של מחסור בעובדים הוקל במידת-מה. אי-קיומה של אבטלה גלויה נתאפשר, מצד אחד, הודות לקליטת עובדים שנפלטו מתעשיות מצטמצמות בתעשיות היצוא; ומצד שני, כתוצאה מהתופעה המדאגה של אי-גידול בפריון הייצור, ירידה במספר שעות העבודה למועסק וגידול באבטלה הסמויה בתוך המפעלים.

הביקושים המרוסנים מצאו ביטויים במשך השנה, עד להנהגת הרפורמה במטבע-חן, במגמה של האטת קצב עליית המחירים. בתקופת ינואר-אוקטובר עלו המחירים בקצב שנתי של 30% לעומת עלייה בת 38% בשנה הקודמת. צעדי המדיניות של אוקטובר העלו באופן חד-פעמי את המחירים לרמה יותר גבוהה, כך שעליית המחירים לצרכן במשך השנה הגיעה ל-45%. אנו משוכנעים שמגמת ההאטה בעליית המחירים תימשך מנקודת זינוק גבוהה יותר.

השכר לשכיר, לרבות התשלומים טרואקטיביים, גדל בשנת 1977 ב-45%. בסקטור הציבורי גדל השכר ב-54%, ובסקטור הפרטי — ב-41%. בעקבות התפתחויות אלה גדל השכר הריאלי הפנוי בקצב ללא תקדים — כ-9%.

על אף עליית המחירים המהירה נמשך ב-1977 השיפור במאזן התשלומים. יצוא הסחורות והשירותים תימך הגיע לסך של כ-5.7 מיליארד דולר; וזהו גידול של 23% במונחי דולרים, שהם גידול ריאלי של כ-11%. היצוא התעשייתי גדל ב-29%, והיצוא החקלאי — ב-14%; יצוא השירותים גדל ב-21%. בולט בעיקר הגידול ביצוא שירותי תיירות, בשיעור של כ-50%. מספר התיירים בשנה זו עבר לראשונה את גבול המיליון. המשך הגידול המהיר של היצוא, זו השנה השנייה, נתאפשר הודות לזמינות של עובדי דים שהופנו לתעשיות היצוא, בעקבות ריסון הביקושים המקומיים, והודות לגידול המהיר יחסית של הפריון בענפי היצוא. בשנת 1977 ניתוספו למעלה מ-10 אלפים עובדים לתעשיות היצוא, לאחר גידול דומה בשנה הקודמת.

בשנת 1977 גדלה רווחיות היצוא בשיעור העולה על 5%. הרווחיות של מרבית היצוא נשארה גבוהה גם לאחר איחוד השערים וביטול התמריצים.

סך היבוא של הסחורות והשירותים בשנת 1977 נאמד ב-8.4 מיליארד דולר, שהם ירידה ריאלי של 2% בערך.

בעקבות הגידול המהיר ביצוא והעלייה הקטנה

וביכלתו היצרנית של האדם והאזרח הישראלי, של הפועל, של המנהל ושל הזמן, אנו מאמינים שאם הממשלה תכשיר את התנאים ותאפשר סקטור העסקי על כל שלוחותיו — הפרטי, ההסתדרותי והקיבוצי — לפעול תוך תחרות, ישגשג המשק ויגיע להישגים ללא תקדים.

צימצום מעורבותה של הממשלה בפעילות הכלכלית מוצא ביטוי בהחלטות המדיניות שקיבלנו מאז הגיע הליכוד לשלטון. משקלה של הממשלה בפעילות הכלכלית חייב לרדת; ומכאן ההחלטה, מעבר לשיקול המצומצם של איוון התקציב, להכניס קיצוצים בתקציב שהוגש ביולי. גם התקציב הנוכחי — משהיותו היא ירידת משקלו של התקציב בתוצר וירידת זולקם של המסים בהכנסה הלאומית. מאותו שיקול מבטא תקציב זה צימצום חלקה של הממשלה במימון הישיר של השקעות בענפי המשק, ובעיקר צימצום חלקה של הממשלה בבנייה למגורים. זה היה אחד השיקולים המרכזיים שהביאו לרפורמה שהנהגנו בתחום מטבע-חן, ובעיקר לליברליזציה של הפיקוח על המטבע ולהנהגת שער אחיד ונייד, תוך צימצום מירבי של הביורוקרטיה.

נושא אחר, שלגביו עמדנו בהתחייבויות שקיבלנו על עצמנו, הוא האירגון מחדש של משרדי הממשלה, בהתאם לשיקולים של הגברת היעילות בתפעולם, אי-חוד סמכויות ותיאום פעולות בתחומים משקים, תוך שיקולים של חסכון.

הוקם איפוא המשרד לרווחה, אוחדו משרדי התחבורה והתקשורת, משרד המשטרה צורף למשרד הפנים, ומשרד התיירות נכלל במסגרת משרד התעשייה והמסחר. לעומת זאת הוקם המשרד החדש לאנרגיה ותשתית כדי לתת לנושאים אלה את הדיפוזיט שהם ראויים לה. נוצרה פונקציה חדשה של משרד בינוי ושיכון, תוך העברת יחידות ממשלתיים אחרים. כמו כן ננקטו צעדים לריכוז יחידות ממשלה והעברתן לירושלים. הקפדנו על כך — וכן נעשה גם בעתיד — ששיקולים פוליטיים, קואליציוניים ואישיים לא יהיו גורם ליצירה מלאכותית של משרדים חדשים.

חייקה גרוסמן (המעריך):
גם בתיקים.

שר-האוצר ש. ארליך:

אלה צעדים ראשוניים בלבד במערכת של פעולות יסודיות לייעול התיפקוד של משרדי הממשלה.

אדוני היושבי-ראש, את המשק הישראלי בשנת 1977 איפיינו ההתפתחויות העיקריות הבאות: פעילות כלכלית ברמה נמוכה; המשך צימצום הגרעון במאזן התשלומים; קצב מהיר של עליית מחירים ושכר. התוצר הלאומי גדל בשיעור של כמחצית האחוז בלבד. הרמה הנמוכה של הפעילות, בהשוואה לשנה הקודמת, נקבעה במידה רבה על-ידי רמת התוצר הנמוכה בסוף שנת 1976, ואילו מתחילת שנת 1977 ועד לסופה נסתמנה מגמה של עלייה בתוצר. התורמים העיקריים לאי-גידול התוצר בממוצע שנתי היו: הירידה בהשקעות והירידה בצריכה הציבורית המקורית. אילולא הגידול המהיר של היצוא היה התוצר פחת ב-2%—3%; ואמנם סך הביקושים המקומיים

לחרוג בממדיה מהאבטלה הזמנית, הכרוכה בניידות עובדים מענפים מצטמצמים לענפי הצמיחה, ובעיקר לענפי היצוא.

ייקבעו קריטריונים למתן סיוע ממשלתי למפעלים הנמצאים בקשיים עומדים כדי ליצמם את ממדי פליטת העובדים. סיוע כזה יינתן אך ורק באותם מקרים שבהם יש סיכוי סביר להבראת המפעל בטווח הנראה לעין. אולם הדרך הבדוקה והמרכזית להבטחת תע-סוקה מלאה היא הבטחת תנאים להמשך גידול מהיר של תעשיות היצוא. נמשך לחתור לשינוי במבנה הייצור והתעסוקה, כך שיגדל חלקם של המועסקים בענפי הייצור והיצוא ויקטן חלקם של המועסקים המייצרים לצריכה פרטית או העובדים בשירותים המיני-הליים. נחתור לצימצום מספר העובדים בשירותים המיני-הל הציבורי. צימצום זה יבוא כתוצאה מצימצום הבי-קוש לעובדים מצד הסקטור הציבורי, בעקבות פעולות ייעול, צימצום פעולות בעלות עדיפות משנית ושיכ-לול תהליכי הניידות.

המשך מגמות ההתפתחות של השכר בשנים הא-חרונות — כאשר השכר בענפי הייצור, ובעיקר בענפי היצוא, גדל בקצב מהיר יותר מאשר בשירותים הצי-בוריים, ובשירותים בכלל — המשך זה יבטיח ניידות של עובדים אל הענפים המועדפים. צריך להיות ברור שעיקר הגידול בשנים הקרובות, בייצור התעשייתי והחקלאי, צפוי לאחר הרחבת פריון הייצור והתפוקה לשעת עבודה; ושתוספת כוח-האדם הנחוצה תבוא בעיקרה במסגרת ניידות בין-ענפית בתוך התעשיה ועל-ידי כוח-אדם חדש: עולים חדשים, משוחררי צבא ונשים. רק חלק מתוספת העובדים בענפי הייצור אמור לבוא מניידות ישירה מהסקטור הציבורי.

בשנה הקרובה ייעשה מאמץ מיוחד להבטיח תנ-אים להקלת ניידות עובדים במשך בכללו ובסקטור הציבורי במיוחד. נפעל להגדלת מלאי הניידות להש-כרה כדי לסייע לניידות גיאוגרפית. לעובדי מדינה בתהליך ניידות תינתן הכשרה מקצועית על חשבון המדינה וחופשה ללא תשלום בתקופת ההכשרה — תקופה שתהא מוגבלת — במקום העבודה החדש. תי-בדק האפשרות למתן פיציניים לעובדים שהממשלה חפצה בניידם. עלינו לזכור שיעול, הגדלת פריון וניוד, וכן תהליכים כלכליים וחברתיים אחרים, אינם מעשה חד-פעמי אלא פעולה מתמשכת לאורך שנים.

נחרצת דעתנו לתת עדיפות לנושאים אלה ואנו מאמינים שפירות ראשונים נקטוף כבר בשנה הקרובה.

יעקב זיאק אמיר (המערך):

אדוני שר האוצר, אולי תוכל להבהיר היכן כל שרי הממשלה?

שר-האוצר ש. ארליך:

התחייבתי שאשיב לכל השאלות — — —

יעקב זיאק אמיר (המערך):

זה חשוב מאוד.

(קריאה: איפה ראש הממשלה עכשיו?)

לדעתי, זו פגיעה בך, שר האוצר.

שר-האוצר ש. ארליך:

חבר-הכנסת אמיר, אם אני צריך לגנום מים — האם אתה רוצה להפריע לי?

ביבוא האזרחי חלה ירידה בגרעון האזרחי בסך של כ-240 מיליון דולר; אשתקד פחת הגרעון ב-540 מיל-יון דולר. בגרעון השוטף, הכולל את היבוא הבט-חוני, חלה ירידה של כ-550 מיליון דולר. הגרעון עתה נאמד ב-2.7 מיליארד דולר, לאחר שהיבוא הבט-חוני הישיר פחת ב-300 מיליון דולר, בעיקר בגלל פיגורים באספקות.

יבוא ההון ברוטו הסתכם בשנת 1977 ב-3.8 מיל-יארד דולר, ירידה של 13% לעומת השנה הקודמת. לאחר פרעון חובות וחסול השקעות בסך 800 מיליון דולר הסתכם יבוא ההון נטו ב-3 מיליארד דולר. יבוא ההון נטו הספיק אפוא למימון הגרעון השוטף ואף איפשר לנו להגדיל את יתרות מטבע-החוץ ב-225 מיליון דולר בקירוב. היתרות נטו של בנק יש-ראל הסתכמו בסוף 1977 ב-1,380 מיליון דולר, ית-רות המספיקות למימון יבוא למשך 8 שבועות בע-רך. תמורות היצוא מימנו כ-64% של היבוא לעומת 55% בשנה הקודמת.

החוב הלאומי לחוץ-לארץ גדל ב-1.1 מיליארד דו-לר, ויתרתו לסוף השנה נאמדת ב-10.4 מיליארד דולר.

על אף מגמות השיפור במאזן התשלומים ולמרות צימצום הגרעון השוטף, נשארת בעיית מאזן התשלומים הבעיה המרכזית של המשק; וצעדי המדיניות ייבחנו, בעיקר, בתרומתם הישירה והעקיפה לפתרונה.

המטרות העיקריות של המדיניות הכלכלית-חבר-תית לשנת 1978 הן: המשך הגידול המהיר של הי-צוא; האטת קצב הצמיחה הכלכלית והנחיתה על-ידי גידול היצוא וההשקעות בתעשיות יצוא; המשך ריסון הביקוש המקומי בתחום הצריכה הפרטית וה-ציבורית; הגדלת פריון הייצור וייעול השירותים.

ייעשה מעקב אחר מגמות ההתפתחות במהלך הש-נה. אם יתברר שהמדיניות אינה משיגה את מטרת-היה בתחום מאזן התשלומים וצימצום הלחצים האי-פלאציניים, או שתגלתה אבטלה בממדים החורגים מן הנסבל, תותאם המדיניות לתנאים המשתנים.

על אף העובדה ששנת 1978 באה לאחר תקופה ארוכה של אי-צמיחה כלכלית אימצנו מדיניות המ-כוונת להמשיך את ריסון הביקושים המקומיים; הצ-מיחה של המשק תיקבע בעיקר על-ידי התפתחות הי-צוא. אנו סבורים שריסון הפעילות בתחומים בעלי עדיפות משנית — בצריכה הפרטית והציבורית ובהש-קעות שאינן בענפי היצוא — הוא מחיר שחייבים לשלמו לשם הבראת המשק ואין בו משום הסתכנות בטווח הארוך. הגרעון הגדול במאזן התשלומים מחייב אותנו לרסן את הפעילות המקומית כדי לחסוך את מרכיב מטבע-החוץ שצב לשחרר כוח-אדם שאפ-שר להפנותו לענפי היצוא. כל עוד נמשך המחסור בעובדים במגורים רבים במשק, נמשיך במדיניות הרי-סון, בידענו שמשמעותו של הדבר קצב צמיחה אטי יותר בתוצר.

מטרתנו בתחום מדיניות התעסוקה היא לצמצם את המצב של תעסוקתיתור השורר במשק — — —

(קריאה: אבל לא פיטורי ייעול.)

על קריאות-ביניים אשיב בתשובה.

— תוך הימנעות מהידרדרות לאבטלה העלולה

יעקב זיאק אמיר (המערך):

אני לא רוצה להפריע לך — — —

שרי-האוצר ש. ארליך:

בהסכמי השכר לשנה הבאה, שייחתמו בסקטור הציבורי, לא נוסף עוד להופיע כנתבעים בלבד אלא נופע גם כתובעים מציבור העובדים. נדרוש הכל לתם של סעיפים התובעים הגברת משמעת העבודה, צימצום האחרים וההיעדרויות, הגברת פעולות היי-עול והבטחת תנאים לניידות בתוך מערכת השירות הציבורי ובינה לבין המשק. נתבע ביטול ההסדר של שעות עבודה מקוצרות בקיץ, הסדר שיש בו משום הפליה הנוגדת את מגמת המדיניות. נצטרך להגביר מודעותו של העובד לכך שיש קשר בין תוספת שכר לבין תוספת של מאמץ, הכשרה ואחריות. כן נצטרך לגבש הסדרי שכר שיאפשרו לסקטור הציבורי לגייס את העובדים שהוא זקוק להם, בעיקר עובדים בתחום המינהלי הבכיר ובמערכת המסים. הממשלה תמשיך לקיים התייעצויות סדירות עם ההסתדרות ועם המעסיקים בכל הנוגע למדיניות השכר, ההכנסות, יחסי העבודה ופירון הייצור, תוך חיפוש דרך לשבירת מעגל האינפלציה ולהבטחת תעסוקה מלאה.

המדיניות הכלכלית והתקציבית שגיבשנו תגרם לריסון הלהצים האינפלציוניים, כך שעליית המחירים מתחילת שנת 1978 ועד לסופה לא תחרוג משיעור של 30%. אולם נקפיד על כך שריסון המחירים לא יבוא על חשבון הגדלת הגרעון בחשבון השוטף של מאזן התשלומים ולא יביא לאבטלה.

יימשך הפיקוח על מחירי מוצרים חיוניים, במספר מוגבל, ועל מחירי מוצרים המיוצרים בידי מונופולים וקארטלים. לא יהיה פיקוח על מחירי מוצרים שהם בני-תחרות. נמשיך במדיניות של קביעת מחירי מי-נימום למוצרים הקלאיים חיוניים, ברמה שתבטיח הספק סדירה במחירים סבירים לצרכן. את מחיריהם של מוצרי היסוד הנהנים מתמיכות נמשיך להתאים באופן הדרגתי, לרמת המחירים בשוק העולמי והמקומי ולשינויים בשער הלירה. תמיכות, במספר צעדים קטנים מאוד, יופחתו עד לסוף שנת 1978, כך שלגבי רוב המוצרים הנחמכים לא תעלה הפחתה זו על יותר מ-20% מהמחיר לצרכן. הסובסידיות תינתנה בעיקר למוצרים מוגמרים ולא לחמרי-גלם.

ריסון קצב עליית המחירים הוא תנאי יסודי לחיי-דוש הגידול בחסכון. הפעולות לעידוד החסכון תימ-שכנה על-ידי הבטחת האמינות של תכניות החסכון, באמצעות היצע של מגוון גדול של תכניות ועל-ידי הבטחת תשואה ריאלית לתוסך. עם הליברליזציה בפיקוח על מבטע-חוץ נפתח לחוסך הישראלי אפיק-חסכון חדש בתכניות חסכון במטבע-חוץ.

מטרת המדיניות לטווח הארוך היא להגיע לביטול ההצמדה. אולם כל עוד נמשכת האינפלציה בשי-עורים מהירים, תישמר ההצמדה המלאה של תכניות החסכון; וההצמדה החלקית של איגרות-החוב, המוג-פנות על-ידי הממשלה, לא תצומצם במידה נוספת.

אנו נוקטים צעדים לצמצום הדרגתי את מעורבו-תה של הממשלה בשוק ההון, אולם בשנת 1978 נכל להרשות לעצמם רק צעד קטן יחסית בכיוון זה, בגלל צרכי המימון של התקציב ובגלל סכומי הפרעון הגדו-לים המתרכזים באופן חד-פעמי בשנה זו. אנו מקווים לעשות צעד משמעותי יותר בכיוון זה בשנת 1979.

שרי-האוצר ש. ארליך:

אתה לא רוצה, בכל זאת אתה מפריע.

הגדלת הפירון ומדיניות מרסנת של שכר והכ-נסות הן תנאי להשגת היעדים הבאים: ריסון הצריכה והביקושים המקומיים, ריסון האינפלציה, הבטחת כו-שר התחרות של היצוא וצימצום הסכנה של היווצרות מוקדי אבטלה אפשריים. נמצא את מלוא השפעתנו לניהול מדיניות שכר מרסנת במשק. הקריטריונים העי-קריים בקביעת השכר הבסיסי לשנים הבאות חייבים להיות: הגידול הצפוי בפירון, מידת הרווחיות של המפעלים והשאיפה לקיים תעסוקה מלאה.

תוספת היוקר תוסיף להיות מכשיר עיקרי לפיצוי העובדים על ההתייקרויות. יש להקפיד על קיום הס-כם הפיצוי של 70% בלבד מההתייקרות. אמנם, משי-קולים לכללים טהורים, קיימת טענה רצינית שתש-לום תוספת יוקר — אפילו בשיעור 70% מההתייק-רויות, שמקורן בצעדי מדיניות של הממשלה וב-התייקרות היבוא — הוא גורם מובהק להגברת קצב עליית המחירים, שכן היצרנים אינם מסוגלים לשלם תוספת יוקר זו בלי להעלות את מחיריהם. אולם מתוך רצון לשמור על רגיעה חברתית ולמנוע פגיעה מרחיקת-לכת ברמת החיים, יש להמשיך ולשלם תו-ספת יוקר בשיעור 70%, אבל בשום פנים לא יותר מכך. יחד עם זה נסכים — באופן חד-פעמי ולפנים משורת הדין — להצמיד את מערכת שיעורי המס ב-100% כדי למנוע מצב שבו בעלי הכנסה נמוכה יחסית ייכנסו לקבוצות מס גבוהות. גם הקדמת תש-לום תוספת היוקר לינואר היא לפנים משורת הדין ואסור לה שתשמש תקדימ.

נעמוד על כך שעד לקבלת הדו"ח של הוועדה הציבורית לבדיקת השכר בסקטור הציבורי תשולם בשנת 1978, בסקטור הציבורי, רק תוספת יוקר ותו-ספת שכר הנובעת מהזחילה הרגילה, ללא תוספת שכר בסיסית, הן מתוך שיקולים תקציביים והן מן הרצון להעדיף את הסקטור היצרני.

יעקב זיאק אמיר (המערך):

אדוני השר, האם אתה מאמין שמדיניות זו תת-בצע?

שרי-האוצר ש. ארליך:

תוספות השכר העצומות ששולמו בסקטור הציבורי בשנת 1977 — 54%, לרבות תשלומים רטרואקטיביים, ו-37%, למעט תשלומים רטרואקטיביים — מחזקות תביעה זו. השכר הריאלי בסקטור הציבורי עלה ב-1977 ב-10%. לא יהיה בכך משום עוול כלפי עובדי סקטור זה אם בשנת 1978 לא יעלה שכרם הריאלי.

אני מבקש לזהיר מעל במה זו כי אם תוגשנה תביעות להעלאות שכר בסקטור הציבורי לא יהיה מנוס משיחרור עובדים ממקום עבודתם ומזירון תה-ליכי הייעול במינהל הציבורי.

יעקב זיאק אמיר (המערך):

זה איום?

קעות פרטיות במפעלים. מגמה זו מוצאת ביטוי בתקציב הפיתוח לשנת 1978. ואלה הנושאים שבו:

אנרגיה: נמשך לעודד חיפושי נפט ביבשה ובים. בשנת 1978 יושם דגש על משיכת משקיעים לענף — משקיעים פרטיים, מקומיים, ומשקיעים מחוץ-לארץ — כדי לאפשר הגדלת היקף החיפושים, ללא הגבלה מקבילה של התקציב הממשלתי.

יוקמו מכלי אגירה נוספים לאיסחון דלק, וימשכו הניסויים לאחסן דלק במאגרים תת-קרקעיים.

בשנת 1978 יסתיים ביצוע שני פרויקטים גדולים של בתי-הזיקוק: מיתקן האתילן ומיתקן הפחמן הקאט-טאלטי. הפעלת המיתקנים תאפשר גמישות בניצול הדלק ופיתוח התעשייה הפטרוכימית. יימשך פיתוח מערך הייצור של החשמל. יימשך התיכנון, אם תוכח הכדאיות הכלכלית — אף פעולות שדה — בפרויקט תעלות הימים, המיועד לנצל את הפרש הגבהים בין הים התיכון וים-המלח כמקור ליצירת אנרגיה חשמלית.

הקמת המשרד לאנרגיה ותשתית תאפשר ריכוז פעולות הממשלה בנושא זה.

לגבי ההתפתחויות הצפויות בשנת 1978 — המאפיינים העיקריים של התפתחות המשק בשנת 1978 יהיו: האצה של הפעילות הכלכלית, תוך הפסקת תהליך הירידה בהשקעות בענפי המשק ובהתחלות הבנייה; המשך צימצום של הגרעין במאזן השוטף והאטה בקצב עליית המחירים.

רמת הפעילות: לאחר שלוש שנים של פעילות כלכלית ברמה נמוכה, כאשר התוצר הלאומי גדל בשיעור של כ-1% בלבד, צפויה בשנת 1978 האצה מסוימת בפעילות והתוצר יגדל בשיעור של כ-4%. עיקר הגידול בתוצר צפוי מגידולו של היצוא. בעוד שגידול היצוא בשנים 1976-1977 קוּוּז על-ידי הירידה בתלולה בהשקעות, הרי שב-1978 יואט קצב הירידה בהשקעות במידה ניכרת; וגידול היצוא, יחד עם הגידול האטי בצריכה הפרטית ובצריכה הציבורית המ-קומית, ימצא ביטוי בגידול התוצר. היצוא לכשעצמו יתרום 3% לגידול התוצר.

שינוי במבנה: העובדה שהיצוא הוא המוביל בגידול התוצר זו השנה השלישית מייצגת מגמה של שינוי — במבנה הייצור, ההשקעות והתעסוקה — בכיוון הרצוי. בשנת 1978 יוקצו ליצוא 51% מהתורם סתם למקורות מן התוצר ומן היבוא. שינוי מבנה זה בא לידי ביטוי גם בהמשך שינוי-המשקל היחסי בין הענפים שבתוך התעשייה: כשם שגדל חלקם של הענפים המייצרים ליצוא ולסיפוק צרכי הבטחון, כן גדל חלקן של תעשיות מתוחכמות, עתירות ידע וע-תירות הון.

פריון: התחזיות מניחות שההאצה בפעילות הכלכלית תהיה מלווה בתפנית חיובית בנושא פריון הייצור ובתחום התוצר למועסק, לאחר שלוש שנים של קפאון בנושא זה, תוך גידול באבטלה הסמויה. הירידה להמשך הגידול האטי של הביקושים המקומיים, בשיעור 1.5% בלבד, צפוי המשך ההרפייה במצב של מחסור בעובדים, אף כי לא צפויה אבטלה בשטח זה.

אחת האנומאליות שירשה הממשלה החדשה היא הפער העצום בין הריבית המשולמת, שהממשלה מקבלת על אשראי הפיתוח, לבין הריבית הבנקאית הנפ-שית. אנו נחפש דרכים לצמצם פער זה, בהתחשב בממדי האינפלציה השוררים במשק ומתוך רצון למנוע את השקעות סרק הגובעות מקיומה של ריבית שלילית. הפתרון המלא לבעיה זו יצטרך להידחות לשנים הבאות, כאשר ייצא המשק ממצב השפל בהשקעות, מצב הקיים זו השנה הרביעית, וכאשר ירוסנו ממדי האינפלציה.

נגקוט שורת צעדים כדי לחזק ולהבריא את התהליכים בבורסה, כך שהממשלה תוכל לצמצם, באופן הדרגתי, את מעורבותה במימון השקעות חדשות; הן-צאת ההנפקה של מניות תעשייתיות יוכרו כהוצאה לצורך חישובי מס הכנסה; ייבחנו דרכי הגיהול והפעולה של הבורסה; יורחב הייצוג הציבורי בגיהול של הבורסה.

הממשלה תפעל כדי להבטיח את פעילותה הסדירה של הבורסה, אולם תימנע מהתערבות בסחר. על הבנקים ועל הגורמים האחרים, המטפלים בחסכון להס-ביר לציבור את כדאיות הקנייה של מניות להשקעה לטווח ארוך ואת סכנות ההפסדים הכרוכות בהשקעות ספקולטיביות לטווח קצר.

על רקע השפל עד כה מכוונת מדיניותנו ליצור בשנה הבאה תפנית חיובית בנושא זה, בעניין ההשקעות. המכשיר העיקרי לעידוד ההשקעות יהיה החוק החדש לעידוד השקעות הון, מטרת החוק תהיה לעודד השקעות במפעלי יצוא ובמפעלים מחליפי יבוא, תוך מתן העדפות לאזורי פיתוח. החוק החדש יהיה פשוט בניסוחו ובתכנון וישאף לפישוט הליכים של עידוד ההשקעות. הדבר ייעשה על-ידי צימצום מספר הכלים שהערתם ניתן העידוד ועל-ידי צימצום ההזדקקות למנ-גנון הממשלתי לשם מיצוי ההטבות.

במדיניות הכלכלית החדשה יש תרומה ישירה לפישוט החוק — ביטול הסדרים מיוחדים שהיו קבועים במסגרתו; ותרומה עקיפה — תנאי שוק חפשי שבו שער מטבע אחיד ונייד ליבוא וליצוא. עיקרי החוק הם השלמה למדיניות הכלכלית, המיועדת להגברת אף קצב ההשקעות במטבע-חוץ ובמטבע מקומי.

המערכת המוצעת מאפשרת פישוט באמצעי העידוד ופישוט בתהליך מתן העדפות. במערכת המוצעת יקטן מספר אמצעי העידוד, תוך ריכוז העדפות: יופחתו סוגי ההשקעות המועדפות ויחלפו אמצעים הדורשים טיפול אימניסטרטיבי. ההטבות לא תהיינה קשורות בהתחייבויות מורכבות לאורך זמן, תאפשרנה מגע מוערי של המשקיע עם משרדי הממשלה וכן החלפתו של מגע זה במגע עם מערכת הבנקאות שאליה מודקק המשקיע בכל מקרה. משמעותה של מערכת זו היא ביטול מערכת אישורים על-ידי מרכז ההשקעות והחטיבות של התעשייה, המסחר והתיירות.

לאחר תקופה של צימצום ההשקעות בתשתית המ-שק במסגרת מדיניות הריסון, תינתן תשומת-לב להשקעות אלה, שהן הבסיס להשקעות עסקיות במפעלים. הממשלה רואה את תפקידה העיקרי, בנושא המעורבות הישירה בהשקעות, בתחום השקעות התשתית, שהן הבסיס להש-

150 מיליון דולר בגרעון השוטף; ואילו בגרעון האר-
רחי צפוי צימצום נוסף של כ-210 מיליון דולר. תהיה
זו שנה שלישית בעלת מגמת שיפור במאזן החש-
לומים והשיפור המצטבר יגיע למיליארד דולר.

בשנת 1978 צפוי יבוא הון ברוטו בסך 4.3 מילי-
יארד דולר והוא יאפשר מימון הגרעון השוטף, עמידה
בלוח פרעון החובות ואף הקדמת פרעון של חובות
לזמן קצר ובינוני, תוך גידול ביהרות מטבע-החון
של בנק ישראל בסך 100—150 מיליון דולר. בערך
מצבת החובות לחוץ-לארץ תגדל ב-800 מיליון דולר
בקירוב והיא תגיע בסוף שנת תקציב זו ל-11.2 מילי-
יארד דולר. נטל תשלומי קרן וריבית יוסיף לגדול
ויגיע ל-1.5 מיליארד דולר, כמחצית הערך המוסף
של היצוא בכללו.

תחזיות התקציב הלאומי מבוססות על ההנחה שה-
מדיניות הכלכלית, כפי שהיא באה לידי ביטוי בהק-
ציב המדינה ובתקציב הלאומי עצמו, אכן תמומש הלכה
למעשה; ובעיקר — שהזרמת כספים למשק, באמי-
צעות תקציב המדינה, לא תחרוג באופן משמעותי
מזו שהובאה בחשבון בתקציב. הריגה משמעותית על-
לה לגרום להתהוות לחצי ביקוש אשר יגרמו להאצת
קצב עליית מחירים, לגידול בצריכה מעבר למתוכנן
ולגרעון גדול יותר בחשבון השוטף של מאזן התש-
לומים.

תחזית ההכנסות: תחזית ההכנסות לשנת 1978 מס-
תכמת ב-90.7 מיליארד לירות; זוהי עלייה בת 40%
בערך לעומת השנה השוטפת: 48.9 מיליארד לירות
ממסים ישירים על הכנסה ורכוש ו-41.8 מיליארד ליי-
רות מסים על היצאה; ולזאת יש להוסיף 800 מיליון
לירות מאגרות ורשינות. 21.2 מיליארד לירות מכלל
הגבייה, דהיינו כרבע מהתחזית, יבואו ממס ערך
מוסף.

המדיניות הכלכלית — שנקטנו באוקטובר 1977
ואשר על השלכותיה בתחום המסים אעמוד בהמשך
— הביאה, בין היתר, להקטנת אומדן ההכנסות של
שנת 1977 בכ-1.4 מיליארד לירות. בשנת 1978 יש-
פיעו צעדים אלה על הגבייה במשך כל חודשי השנה,
ולא רק במשך חמישה חודשים. אם ננכה את ההש-
פעה על הגבייה, הרי הגידול הצפוי בהכנסות בשנת
1978, לעומת 1977, יהיה 45% בקירוב.

מדיניות המסים לקראת 1978: בכוונתנו להמשיך
ולשמור על מערכת שיעורי מס ההכנסה במתכונתה
הקיימת ולהימנע מכל העלאה בשיעורי המס. אני
משוכנע ששיעורי המס כפי שהם היום הם תנאי
להצלחתנו לגבות מס אמת מכל מגזרי המשק ומכל
שכבות האוכלוסיה.

אין בכוונתנו להגדיל את נטל המסים בשנה הקרו-
בה; אולם במשך השנה נמשיך לבחון את המערכת
הקיימת עלימנת לפשט אותה. אנו חותרים לבסס את
המיסוי העקיף בעיקר על מס ערך מוסף; לצדו ית-
קיים מס קנייה שיוטל על מספר מצומצם של מר-
צרי מותרות. כחלק ממגמה זו החלטנו שלא להאריך
את תוקף הוק בול בטחון לאחר 31 במארס 1978.
השירותים שעליהם מוטל היום בול הבטחון נמכרים
עלידי הממשלה או מסובסדים על ידה, עם ביטול

השקעות: בסך ההשקעה הגלמית צפויה ירידה קלה.
ירידה זו נובעת כולה מהירידה הצפויה בהשקעות
בבנייה למגורים, בשיעור 16.5%, בעקבות המשך הי-
רידה בגמר הבנייה; זו תקווה רק באופן חלקי על-
ידי ראשית מגמה של גידול בהתחלות הבנייה למגו-
רים. בהשקעות בענפי המשק צפוי גידול-מה לאחר
שלוש שנים של ירידה ריאלי.

צריכה: בצריכה הפרטית צפוי גידול בשיעור של
כ-3%, שהם כמעט אישינוי בצריכה לנפש; תחזית
זו בנויה על הערכה של אישינוי בשכר הריאלי
הפנוי וגידול אטי בלבד בהכנסה הפרטית הריאלי
הפנויה, תוך עלייה קלה בשיעור החסכון.

בצריכה הציבורית לא צפוי שינוי משמעותי; כל-
מר, צפויה ירידה קלה לנפש. זאת בהנחה שהמש-
רדים השונים יספגו חלק מהתייקרות התשומות. בצ-
ריכה הבטחונית הכוללת צפוי גידול בשיעור 7%.
בצריכה הבטחונית המקומית צפוי גידול בשיעור של
כ-2.5%, אחרי ירידה בשיעור 4% בשנת 1977. ביבוא
הבטחוני צפוי גידול ריאלי של 18%.

בצריכה הציבורית המקומית, הבטחונית והאזרחית
כאחד, צפויה עלייה בת 2.5%, שמשמעותה אישינוי
בצריכה זו.

מחירים ושכר: המחירים לצרכן חזויים עלולת
במשך השנה, כפי שאמרתי כבר, בשיעור של כ-30%,
זאת בהנחה שבמצב של ביקושים מרוסנים יחסית
יספגו היצרנים חלק מהגידול בעלויות. עליית המחי-
רים תתרכז במחצית הראשונה של השנה; ואילו במח-
צית השנייה תואט עלייתם לקצב שנתי של כ-23%.

לגבי השכר בנויה התחזית על הנחה שלא תהיה
תוספת שכר בסיסית, מעבר לתוספת היוקר והזחילה
הרגילה בסקטור הציבורי, ושהשכר בסקטור הפרטי לא
יחרוג משיעור הגידול החזוי בתוצר למועסק, דהיינו
מעבר ל-3%.

מאזן התשלומים: בשנת 1978 יימשך הגידול המ-
היר ביצוא, אף כי קצב הגידול יואט ויגיע ל-10%
במונחים ריאליים לעומת כ-12% בשנה הקודמת.
האופטימיות לגבי המשך גידול היצוא מבוססת על
הנחה שריווחיות היצוא תישמר, לאחר שהיא עלתה
בקצב מהיר בשנים האחרונות, ושתייה זמינות של
כוח עבודה הנחוץ להרחבת היצוא. יחד עם זאת יואט
הקצב באופן זמני, כתוצאה מצרכי ההסתגלות של מפ-
עלי היצוא לתנאים החדשים שלאחר הרפורמה במט-
בע-חון.

עיקר התרומה לגידול היצוא תינתן על-ידי היצוא
התעשייתי, החזוי לגדול ב-12.5%, על-ידי היצוא החק-
לאי, למעט פרי הדר, שיגדל ב-25%, ועל-ידי יצוא
שירותי תירות, שיגדל ב-15%.

ביבוא סחורות ושירותים צפוי גידול ריאלי בשי-
עור 6% לעומת 2% בשנת 1977. ההאצה ביבוא הכו-
לל באה בעקבות העלייה הצפויה ביבוא הבטחוני בסך
של כ-360 מיליון דולר. היבוא האזרחי צפוי לגדול
ב-4.5% לעומת כ-3.5% בשנת 1977. ההאצה ביבוא
האזרחי קשורה בהאצת הגידול בתוצר.

כתוצאה מהתפתחויות אלה צפויה עלייה של כ-

חברת י"ג, ישיבה ס"ה
— חוק התקציב לשנת הכספים 1978 (ארליך) —

הבעיה העיקרית של תקציב זה היא אי-גמי-
שות, בגלל משקלם הגדול של סעיפי הבטחון והחור
חובות, שביחד הם 63% מסך כל התקציב.

אומדן תשלום החובות, קרן וריבית, ל-1978 מס-
תכס ב-60 מיליארד לירות, לרבות סיבסוד אשראי,
המהוות יחד שליש מסך כל התקציב. כמחצית מסכום
התשלום על חשבון החוב מיועדת לתשלומים על חש-
בון החור קרן; והמחצית השנייה — לתשלומי רי-
בית. כ-34 מיליארד לירות נועדו לפרעון מילוות פנים
לעומת כ-18 מיליארד לירות בשנה הקודמת; ו-18
מיליארד לירות נועדו לפרעון במטבע-חוץ לעומת
11 מיליארד לירות בשנת 1977. החל משנת 1979 יירד
חלקו של מרכיב זה בתקציב במידה משמעותית.

עד כה הופיע סכום הסיבסוד להון בסעיפים שו-
נים. בתקציב 1978 החלטנו לרכוש סעיפים אלה בסעיף
אחד, הכולל: הקלות בתנאי אשראי בענפי השיכון,
התעשייה והתחבורה; ביטוחי הצמדה לשער המטבע
ולמדד המחירים לצרכן; תמיכה בריבית על חשבו-
נות פו"ק ותמ"ם; מענקים לחוסכים בתכניות חסכון
מאושרות. סכומים אלה ריכזנו בסעיף אחד כדי שחב-
רי הכנסת והציבור יידעו מהי הוסיבסדיה להון, עקב
המדיניות הכלכלית הנמשכת זו שנים. השנה מס-
הכמת סובסידיה זו בסכום אירי 8 — מיליארד לירות.

תקציב הבטחון מסתכם ב-55 מיליארד לירות לעו-
מת 41 מיליארד לירות בתקציב 1977. שיעורו הוא
כ-30% מסך התקציב.

מתוך סך 54.4 מיליארד הלירות: 29.7 מיליארד
לירות הן הוצאה במטבע מקומי; והיתרה — בסך
24.7 מיליארד לירות — במטבע-חוץ.

ההתעצמות הבטחונית מחייבת הוצאה במטבע-חוץ
— באופן ישיר ועקיף — העולה על סכום הסיוע
— הבטחוני והאזרחי כאחד — שנונת ממטלת אר-
צות-הברית. הוצאה זו מורכבת מרכישת חמרי-גלם
לייצור בטחוני, מקניית רכש מחוץ לארצות-הברית
ומפרעון חובות על חשבון הסיוע שקיבלנו בעבר.

בראשית השבוע אישרה הממשלה תקציב נוסף
לשנת 1977, בסך 17.24 מיליארד לירות. הגרעון הנו-
סף הנובע מתקציב זה מסתכם ב-5 מיליארד לירות,
וההזרמה הנוספת — בסך 3.5 מיליארד לירות. סך
הגרעון בתקציב 1977 יגיע איפוא ל-9 מיליארד ל-
רות, וסך ההזרמה — לסכום דומה.

התקציב הנוסף נועד לפתור את בעיית השינויים
הנובעים מהרפורמה במטבע-חוץ ואין בו הקצבות לבי-
צוע פעולות חדשות. השינויים הם בעיקרם התאמות
מחירים ושכר, כמתחייב מתוצאות הרפורמה.

התקציב הנוסף יובא לאישור הכנסת עוד בחודש
זה.

ועכשיו, לשירותי חברה ורווחה: התקציב הרגיל
של שירותי חברה ורווחה לשנת 1977 נבטת תוך
מגמה להביא לריסון לגידול הוצאה השוטפת לשי-
רותי חברה. מגמה זו התבטאה בהגדלת השתתפות
מקבלי השירותים ובלחצים ליעול ולחסכון במערכות
השונות, כגון בריאות, חינוך, סעד וחינוך גבוה.

בשנת 1977 הוחל בהתארגנות לקראת ביצוע שי-
נויים חשובים בכמה תחומים במערכת החברתית.

בול הבטחון יועלה מחירם בהתאם לכך: כלומר, הכללת
הכול בתוך המחיר.

בשנת 1978 תימשך המדיניות לאכיפת הגבייה וה-
עמקתה בכל מגזרי המשק. אלה המנסים להתחמק
מתשלום מסים, או בעלי עסקים שהנהלת הספרים
שלהם אינה מתיישבת עם ההוראות, יועמדו לדין.

במסגרת הצעדים לעידוד גיוס הון בבורסה הח-
לטנו להכיר בהוצאות ההנפקה החד-פעמיות של חב-
רות תעשייתיות כהוצאה שניתן בשבילה ניכוי פחת
במשך שלוש שנים. אנו מקווים שצעד זה — יחד
עם צעדים נוספים שהממשלה נוקטת — יגביר את
יציאת הפירמות אל שוק הבורסה לניירות ערך לשם
גיוס ההון הדרוש להן.

תיקון נוסף, שבכוונתנו לבצע בשנת 1978, נוגע
לחברות מעטות שהבעלות עליהן נמצאת בידי בני-
זוג בלבד. מאז הרפורמה במס הכנסה נוצר תמריץ
לפרק חברות כאלה. לעומת זאת יש לנו עניין בקיום
חברות בע"מ במשק, במיוחד חברות תעשייתיות המח-
ליפות יבוא או המייצאות.

לשם כך נתקן את חוק מס הכנסה, כך שהכנסת
חברות כאלה תיחשב לצורך מס הכנסה כהכנסת בעלי
אותה חברה. חברות לא ישלמו איפוא מס בשיעור
של 61% מההלירה הראשונה, בעוד הפרט משלם מס
בשיעור של 60% על ההלירה האחרונה. התיקון החדש
ימריץ את בעלי החברות להשקיע מחדש את הרווחים
במקום להוציאם מן החברה.

אגרת העברת מקרקעין לא עודכנה מספר שנים;
כתוצאה מכך נוצרה הכבדה ניכרת על קניית דירות
ועל הניידות במשק. אנו נעדין באופן משמעותי את
דמי האגרה, בעיקר על דירות זולות ובינוניות.

הצעת תקציב המדינה לשנת הכספים 1978 מס-
תכמת ב-182 מיליארד לירות, לעומת אומדן מתוקן
של התקציב ל-1977 המסתכם ב-141 מיליארד לירות. ה-
צעה זו מצביעה בדרך כלל על הרחבה מצומצמת
הביקף הפעילות הריאלית של הממשלה.

הצעת תקציב זו באה למלא את יעדי המדיניות
הכלכלית של הממשלה. יעדים אלה כוללים: חידוש
צמיחת המשק; הקטנת הלחצים האינפלציוניים; צימ-
צום הגרעון במאזן התשלומים; ריסון הביקושים המ-
קומיים; עידוד העברת עובדים לענפי ייצור וליצוא,
מבלי לגרור את המשק לשפל ולאבטלה; צימצום
חלקה של הממשלה בוקצאה להשקעות הפניית חלק
מהמימון, מימון להשקעות בתקציב הפיתוח, לשוק ההון
החפשי.

בשנת 1978 יסתכם הגרעון ב-6 מיליארד לירות;
תותר הזרמת כספים מתקציב המדינה בסך 6.5 מיל-
יארד לירות בלבד.

תחזית התקבולים מהמשק לשנת 1978 מסתכמת
ב-176 מיליארד לירות; 6 מיליארד לירות מומנו באמ-
צעות אשראי מבנק ישראל. על-פי תחזית זו יגיעו
ההכנסות המקומיות ל-131.3 מיליארד לירות, היינו:
גידול של 40.7 מיליארד לירות לעומת התקציב הגד-
אוושר ל-1977. ההכנסות ממטבע-חוץ ב-1978 יסתכמו
ב-44.7 מיליארד לירות לעומת 28.8 מיליארד לירות
ב-1977.

בתקציב 1978 תימשך המגמה של הקצאה נכונה יותר בנושא גורמי הייצור במשק, באמצעות הקטנה הדרגתית של הסובסידיות, תוך יצירת מערכת מחירים ריאלית. מחירים נכונים יותר של תשומות, יחד עם קירוב הכדאיות למשקיע אל הכדאיות הכוללת למשק, יביאו ליתר ראציונאליזאציה בחלוקת עוגת המשאבים המצומצמת וישחררו את תקציב המדינה מנטל מיותר.

תימשך הפעילות הכלכלית של הממשלה לקידום היצוא, באמצעות החזר סיכונים סחר חוץ, מענקי מחזור לחברות יצוא והלוואות שונות לקידום היצוא, כגון: השתתפות בהוצאות של תערוכות וירידים בחוץ-לארץ וכן פעולות תשתית לעידוד היצוא.

היצוא התעשייתי החזוי לשנת 1978, ללא יהלום-מים, יעמוד על סך 1.79 מיליארד דולר, שהוא כ-20% גידול נומינאלי — לעומת היצוא ב-1977 שעמד על 1.49 מיליארד דולר — וכ-15% גידול ריאלי.

ההיקף החזוי של ההשקעות בתעשייה יהיה כ-6 מיליארד לירות ב-1978 לעומת 6 מיליארד לירות ב-1977. סך ההשקעות ימומן על-ידי הלוואות פיתוח, מענקים, קופות גמל והון עצמאי. הלוואות הפיתוח ימומן נזקקו אשוראי בחוץ-לארץ, מאמצעים עצמיים של הבנק לפיתוח התעשייה, מאמיסיות, ממקורות שונים של בנקים ומתקציב המדינה. ההנחות לגבי ההשקעות בתעשייה הן כחלק מהמדיניות של ממשלה ששלם יבטלו בשנת 1978 וכי סך המימון הציבורי לא יעבור בשום מקרה את גבול הזכאות המגיעה על-פי הקריטריונים המאושרים. השינויים שיחולו בחוק לעידוד השקעות הון, החל מאפריל 1978, ישפיעו באופן שולי על התקציב למימון ההשקעות.

גם ב-1978 יושם דגש על ההשקעות בתכניות גידול יצוא בחקלאות. המקורות לתכניות היצוא החקלאי גדלו ריאלית כ-11%, לעומת 1977, והם מיועדים בעיקר לפיתוח ענפי הפרחים והירקות. כן יפותחו מטעים נוספים וייבנו מאגרים למים שוליים ולקולחים; זאת כדי להרחיב את שטחי גידול הכותנה והחיטה. היצוא החזוי של תוצרת חקלאית טרייה ב-1978 יכניס כ-561 מיליון דולר, שהם גידול נומינאלי בן 14%, או גידול ריאלי של 10% בערך. המרכיב העיקרי הוא יצוא ההדרים ששיגע ל-260 מיליון דולר ויצוא הירק-קוט ששיגע לסך 77 מיליון דולר.

היצוא החזוי בענף התיירות ל-1978 יכניס סכום של 500 מיליון דולר, שהוא גידול נומינאלי בן 22% לעומת היצוא ב-1977. מספר התיירים הנכנסים יעמוד בצפוי על 1.2 מיליון לעומת מיליון תיירים שנכנסו לישראל ב-1977.

הפעילות בתקציב הרגיל של חטיבת התיירות תעמוד בסימן משיכת תיירים לישראל לקראת אירועי שנת השלושים, תוך הישענות על המשיכה של ישראל כארץ תיירות.

הפעילות המוצעת מטעם המשרד לאנרגיה ולחשמל תתמקדה להשגת שלושה יעדים מרכזיים: גיוון מקורות האנרגיה שישמשו את המשק, הקטנת התלות בספקים — על-ידי פיזור קניות, מחד גיסא, ועל-ידי חיפוש נפט ומשאבי אנרגיה אחרים, מאידך גיסא — ופעילות נרחבת לשימור אנרגיה.

בתחום השלטון המקומי: "הוועדה הממשלתית לעניין הרפורמה בשלטון המקומי" מוסיפה לבחון דרכים לשיפור מבנה הרשויות המקומיות, להגברת היעילות בקביעת דרכי השתתפות הממשלה בהוצאות הרשויות המקומיות ועוד. המלצות הוועדה מוצאות ביטוי בחלקים משמעותיים מתקציב משרד החינוך והתרבות כבר לשנת 1978.

בתחום הבריאות פועלת ועדה המכינה עקרונות לחקיקתו של חוק ביטוח בריאות ממלכתי וכן עקרונות בנושאי אירגון השירותים ומימון.

בתחום העבודה והרווחה תביא התארגנותו של המשרד החדש לרווחה חברתית, שיכלול את שירותי הסעד ואת תפקידי משרד העבודה, לשיפור במערכות השירותים השונים שעליהם מופקד המשרד. ההתארגנות החדשה תביא לאינטגרציה של נושאי הבטחת ההכנסה, לסיוע במציאת תעסוקה ולאיתור הזרועות השונות שפעלו בנושאי שיקום, הכשרה מקצועית, טיפול בנוער שוליים ובפנימיים, מעונות יום ועוד.

התקציב המיועד לשירותי חברה ורווחה יגדל ב-1978 במחירים קבועים, ב-4% לעומת התקציב המקורי של 1977. מכאן שהגידול המצטבר, לעומת התקציב המקורי של 1977, יהיה כ-11%, ללא הביטוח הלאומי. התוספות מיועדות בעיקרן לנושאי קליטה, הכשרה מקצועית ובריאות.

הגידול בסך תשלומי הביטוח הלאומי, ללא קרן השוואה, יהיה ב-1978 בשיעור של כ-64% לעומת 1977. הגידול נובע משלוש סיבות עיקריות: הצמדת הקיצבאות לשכר הממוצע במשק, הצמדה למדד המחירים לצרכן וגידול באוכלוסייה מקבלת הקיצבה.

דמי הביטוח הלאומי יועלו ב-1% בקירוב על-מנת לכסות הוצאות הנובעות מהתייקרויות מיוחדות, הגדלת קיצבאות ושירותים נוספים. כן יחולו העלאות בשיעורי המס המשולם לקופות-החולים; זאת על-מנת להגדיל את השתתפות המבוטחים בהוצאות לאספקת שירותי הבריאות. מסי הרשויות המקומיות יועלו אף הם וגם האגרות יותאמו לעלויות המחירים.

ההוצאה לפיתוח בשירותי חברה היא כ-2,600 מיליון לירות בתקציב 1978. סכום זה הוא ירידה ריאלית, בשיעור 6% בערך, לעומת התקציב של 1977.

הירידה העיקרית היא בתחום החינוך הגבוה והיא מסתכמת ב-24%. ירידה זו תקוון בכמחציתה באמצעות הגדלת ההקצבות מכספי מפעל הפיס. בהשתתפות בתקציב הפיתוח של רשויות מקומיות תחול על-ייתמה, ואילו בהקצבות לבריאות ולעבודה ורווחה לא יחול כמעט כל שינוי.

משק וכלכלה: תקציבי המשרדים הכלכליים לשנת 1978 עומדים בסימן התכנית הכלכלית החדשה מאוקטובר 1977, תכנית שהביאה לאחדת שיעורים, לביטול תמריצי יצוא ולביטול הסדרים ענפיים לתמיכה ביצוא. יחד עם זאת יש בתקציבי המשרדים חידושים נוספים, כמו הקטנת מעורבות הממשלה בפעילותם של גופים וחברות, שעד כה מומנו במלואם מהתקציב הממשלתי, וכן שינויים בשיטת עידוד השקעות בענפי המשק השונים, תוך ביטול הסדרים מיוחדים של עידוד.

המשק למצב של אבטלה עמוקה. התנאי השלישי להצלחת המדיניות הוא שיתוף פעולה של הציבור הרחב על מוסדותיו. הציבור הישראלי מכיר ומבין את בעיות המשק וידע שאין להן פתרון בדרך הקלה. מתוך סקרים חוזרים אנו למדים שרובו של הציבור תומך בצעדי המדיניות הכלכלית ומקבל אותם בהנהגה ובאהבה, אפילו אם אין הוא מאושר מפגיעתם הישירה. נמשך בשיתוף פעולה עם ההסתדרות ועם אירגוני המעסיקים כדי להשיג הארמוניה מירבית בביצוע המדיניות הזאת.

בשנה האחרונה צעדנו בכיוון הנכון. תכניתנו לשנים הבאות היא לחזור תוך שלוש שנים לקצב צמיחה מהירה, עם גידול התוצר בשיעור 7%—8% לשנה; לעלות על הדרך לצימצום הדרגתי של האינפלציה. מגמתנו היא להגיע בשנת 1980 לאינפלציה שלא תחרוג מ-13% לשנה ולצמצם את הגרעון האזרחי בסך כ-200 מיליון דולר לשנה. התפתחות זו תשחרר אותנו מתלות בסיוע כלכלי בתחילת שנות ה-80 ותהיה צעד עיקרי לקראת עצמאות כלכלית.

שנת 1978 היא שנת השלושים למדינה. זו השנה שבה עלינו לעכל את הרפורמה במטבע-חוץ ולהכין את התשתית והאווירה המתאימות לשם חידוש ההשקעות. שנת השלושים צריכה להיות מפנה ביחסו לפריון הייצור. שנה זו חיבת להיות הבסיס שממנו נזנק לקראת צמיחה כלכלית, אשר תגביר עצמאותנו ותעלה את רמת חייו של הפרט. בימים היסטוריים אלה, כשכולנו עושים מאמצים עילאיים להביא את השלום, אל לנו לזנוח את חינוך יסודותיה הכלכליים של המדינה, שהם חלק בלתי-נפרד מבטחונה וחסנה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, התקציב שהונח היום על שולחן הכנסת קובע את הגבולות של מסגרת התקציב, אבל אינו בבחינת התחייבות למיזוי כל ההוצאות המאושרות. זהו המאקסימום המותר. יש מידה רבה של אי-ודאות לגבי ההתפתחות הצפויה במשק ולגבי ממדי התקציב התואמים להתפתחות אלה. כמו כן טרם בשלו תוצאות הרפורמה מרחיקת-הלכת שהנהגנו בתחום מטבע-החוץ וטרם ברורות הן משמעותות התקציביות שיכולות להיות לגבי התקדמות לקראת הסדרי שלום, חלקיים או מלאים. לכן יש לר-אות בהצעת התקציב מסגרת להוצאות מאקסימום, מתוך מגמה לגבש בוועדת הכספים מסגרת מצומצמת יותר.

הודעתי בממשלה כי יש לעשות מאמץ נוסף לצמצם המסגרת. מ-182 מיליארד הלירות יש להפחית סכום סביר, אם בדרך הקטנת הסך הכולל או על-ידי העברתו לרזרבה מיוחדת, שהשימוש בה יאופשר באישור מוקדם של ועדת הכספים. ואולם הקטנה חדר-משמעות עדיפה על רזרבה.

חברי הכנסת, התלבטנו קשות בעת גיבוש התקציב וחורנו וליבנו אותו במשרד האוצר ובישיבות חוזרות בממשלה. אקשיב באוזן כרויה להערות ולביקורות הקונסטרוקטיביות והענייניות של חברי הבית, בעת הדיון על התקציב ובמסגרת הדיונים בוועדת הכספים. נבחן את הצעות חברי הבית לגופן, ללא דעה קדומה, ונודחה ללא סייג דברי ביקורת עקרים והצעות בלתי-משמעותיות.

ההשקעות בתכנית פיתוח החשמל יעמדו על סך 3.4 מיליארד לירות, שהוא גידול נומינאלי בן 47% לעומת שנת 1977.

במערכת חיפושי הנפט בשנת 1978 מתוכננים קידוחי נפט ביבשה ובים, בהיקף הדומה לזה של שנת 1977. ההשקעה בתכנית היא בסך 500 מיליון לירות; כמחצית מהסכום הזה תילקח מתקציב המדינה; המחצית השנייה תגויס על-ידי משקיעים מחוץ-לארץ ומהארץ.

התקציב לאיחסון נפט מיועד להמשך מימון הפיתוח לאיחסון עילי של תזוקים בדרום הארץ, להשקעות בנושא הולכת דלק ולהמשך הניסויים באיחסון דלק במאגרים תת-קרקעיים.

במסגרת ההשקעות בפטרוכימיה ב-1978 יתבצע ביצוע שני הפרוייקטים הגדולים של בתי-הזיקוק: מיתקן האתילן והפצחון הקאטאליטי. הפעלת מיתקנים אלה תאפשר גמישות גדולה יותר ביבוא דלק גלמי ובהתאמתו לצרכים המשתנים ותאפשר פיתוח תעשייה פטרוכימית של מוצרים המשכיים.

המשרד לאנרגיה ותשתית יעסוק בפעילות ענפה בתחום המחקר והפיתוח בארבעה נתיבים: בדיקת פרוייקטים לתחליפי דלק; בדיקת ראשוניות של כדאיות פיתוח מקורות אנרגיה חדשים; שימור אנרגיה; פעילות המועצה הלאומית למחקר ופיתוח.

הצעת התקציב לשנת 1978 מציעה גידול ניכר בפעולות לפיתוח ישובים חדשים מעבר ל"קו הירוק". פעילות זו כוללת טיפול בישובים חדשים שהוקמו במשך השנה החולפת וכן המשך ביסוסם של 91 היישובים שהוקמו עד השנה האחרונה.

תקציב מפעלי המים עומד בסימן השתתפות משמעותית מצד דצרכנים בפיתוח מפעלי מים המיועדים לשימושם.

ולסיכום, חברי הכנסת, סקרתי לפניכם את היעדים לשנה הקרובה ואת תחזית ההתפתחות הצפויה. שנת 1978 לא תהיה שנה קלה למשק או לפרט. אין באמתחתנו בשורות דבר גידול בהכנסה הריאלית או עלייה ברמת החיים. תהיה זו שנה שתחייב הידוק החגורה, הן במה שנוגע לתקציב ולשירותים הניתנים לפרט והן במה שנוגע לרמת הצריכה הפרטית. כשם שעלינו להעז ולהחליט החלטות קשות בתחום המדינה, כן יהיה עלינו להחליט, באותה מידה של תעוזה, בתחום המדיניות הכלכלית. ואולם, תהיה זו שנה של התקדמות כלכלית בתחומים המרכזיים: חידוש הצמיחה הכלכלית, שיפור נוסף במאזן התשלומים והיציאה של קצב האינפלציה.

קיימים שלושה תנאי יסוד להצלחת המדיניות: האחד, עקביות בשמירת מסגרת התקציב — ונחווה שדעתנו שלא לחרוג מהמסגרת המותרת; השני, קיום מדיניות שכר מרוסנת התואמת את יכולתו של המעביע, מדיניות שכר קלת-דעת עלולה לערער את ריסון הצריכה, את הישגינו בקידום הייצור ובצימצום הגרעון הנוטף ואת המגמה להאט קצב עליית המחירים. צריך להיות ברור לציבור העובדים שכל עליית שכר חריגה תהיה הישג מדומה שייאכל במהרה על-ידי עליית המחירים, וחמור מכול — עליית שכר מעבר לפריון, במצב של אבטלה סמויה, עלולה לדרדר את

— חוק התקציב לשנת הכספים 1978 (ארל"ך, י. שמיר); החלטה בדבר הסמכת ועדת הכספים לפתוח בדיוניה על התקציב לשנת הכספים 1978 (י. שמיר); חילופי גברי בוועדת החוץ והבטחון (י. שמיר, ברמן); הצעה לסדר-היום (י. שמיר, סבידור) —

היו"ר י. שמיר:

תודה רבה לשר האוצר.

חברי הכנסת, הדיון על חוק התקציב יתחיל בש-
בוע הבא, בהתאם להחלטת ועדת הכנסת.

ולבסוף, אני מצטער כי התקציב הלאומי, שנערך יחד עם בנק ישראל, יונח על שולחן הכנסת, מסיבות טכניות, רק מחר. תודה רבה.

ד. החלטה בדבר הסמכת ועדת הכספים לפתוח בדיוניה על התקציב לשנת 1978 *

בדיוניה להכנת התקציב לשנת 1978 לקריאה שנייה ולקריאה שלישית מיד לאחר נאומו של שר האוצר. נצביע על הצעת החלטה זו.

הצבעה

הצעת ההחלטה, בדבר הסמכת ועדת הכספים לפתוח בדיוניה על התקציב לשנת 1978, נתקבלה.

היו"ר י. שמיר: אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: החלטה בדבר הסמכת ועדת הכספים לפתוח בדיוניה על התקציב לשנת 1978. אני מביא לאישור הכנסת את הצעת ההחלטה הבאה: בהתאם לסעיף 2 להחלטת ועדת הכנסת מיום ג', י"ו בטבת תשל"ח — 27 בדצמבר 1977, בדבר סדרי הדיון בתקציב השנתי לשנת 1978, מחליטה בזה הכנסת להסמיך את ועדת הכספים לפתוח

ה. חילופי גברי בוועדת החוץ והבטחון

סיעת המערך: במקום מר חיים צדוק, שהתפטר מת-
ברותו בכנסת, יבוא חבר-הכנסת יוסי שריד.

היו"ר י. שמיר:

הכנסת מאשרת את הודעת יושב-ראש ועדת הכ-
נסת.

היו"ר י. שמיר: רשות הדיבור להודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

יצחק ברמן (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מבקש להו-
דיע על חילופי גברי בוועדת החוץ והבטחון, מטעם

ו. הצעה לסדר-היום אחזקתם של בתים משותפים

בחולון ובמקומות רבים בארץ — ואנו יושבים בשלווה ובחיבוק ידיים או באדישות, כאילו דבר לא אירע. קטונתי מלהתחרות עם חביב כנען. במאמר שכ-
תב בעתון "הארץ" מסוף חודש ספטמבר הוא תיאר את הדברים בצורה פלאסטית. שם רשימתו המצויינת הוא: "תת-תרבות על קומות". אני מציע לכולכם — גם כדי לחסוך לעצמי זמן וגם מפני ששפתי דלה מלהתחרות במר כנען, כאמור — לקרוא את המ-
אמר, שמה יזעזע אתכם הדבר.

לפני ימים מספר הוועקתי עליידי דיירים ברחוב עמוס בתל-אביב — ואתם תתפלאו לשמוע מה הם ביקשו מחבר הכנסת: ביקשו שאני אתערב כדי למ-
נוע מזימתו של אחד מדירי הבית המגדל בדירתו קוף... דייר זה משחרר את הקוף — שהוא גדול למדי — משחרר אותו מדי פעם לחצר ומחצית מד-
יירי הבית כבר קיבלו את "מנות הנשיכה" שלהם. הדיירים ביקשו ממני שאתערב אצל רשות כלשהי, מוניציפאלית או משטרית, כדי להציל אותם מצי-
פראני הקוף הזה.

בנוסטאלגיה, חברי הכנסת הנכבדים, הנני נזכר בימים ההם של תל-אביב הקטנה — הבתים הנאים, הגינות, ההחזקה הנאה, האווירה, איכות החיים שש-

היו"ר י. שמיר: חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-
היום: הצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת מנחם סבי-
דור, בנושא: אחזקתם של בתים משותפים. רשות
הדיבור לחבר-הכנסת סבידור.

מנחם סבידור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, רבבות מתוך כ-450 אלף בתים משותפים הולכים ונרקבים. חצרו-
תיהם, חדרי המדרגות שלהם וגגותיהם הופכים למצ-
בורי אשפה או למזבלות ממש. הנכסים המשותפים — דלתות הכניסה, חדרי המדרגות, תיבות הדואר — מנותצם; החשמל אינו פועל; מספרי הבתים או שאינם קיימים או שאינם מוארים; הגינות בחזית הבית, אם הן ישנן בכלל, מושזותות והופכות אף הן למזבלות; החזיתות "מקושטות" בכביסה. בקיצור, רכוש ענק של מיליארדים יורד לטמיון בטרם יספיקו המש-
תכנים לשלם את המשכנתאות אשר להן הם משוע-
בדים למשך עשרות בשנים. דור שלם של ילידי השי-
כונים האלה מתחנך על רשלנות, על חוסר משמעת ציבורית, על חוסר אחריות לרכוש משותף, הדבר מקיף שכונות שלמות — בירושלים, בתל-אביב, בחיפה,

בחנית המינהל חסרים. בו האלמנטים שעליהם אנו מדברים. ואלו חמשת האלמנטים: התיכנון, האירגון, ההפעלה, התיאום והפיקוח. בחיי יום יום אין כתובת לחמשת דרגים אלה.

אני רוצה להסב את תשומת-לב חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, למחקר שנערך בשנת 1969 מטעם המכון למחקרי חקיקה ולמשפט השוואתי שליד האר-ניברסיטה העברית בירושלים. לפי מחקר זה, רק ב-29% מכל הבתים המשותפים בארץ — ואני חוזר: רק ב-29% מכל הבתים המשותפים — יש ספר הח-לטות של ועדי הבתים; והרי החוק קובע שרק הח-לטות הרשומות בספר הבית הן המחייבות את בעלי הדירות. החוק איננו מחייב את הדיירים להשתתף בהוצאות לשיפור הבית אם השיפור איננו בהסכמתם. כל אחד מהדיירים יכול להטיל וטו, ואם צריך לה-ציל את הבית מוזהמה ומתפוררות — ויש כמה דיירים בבית שיש להם אחריות והם ממושעעים — קצרה ידם מהושיע וכל מאמציהם עולים בתוהו. אין סמכות שתאכוף על יתר הדיירים בבית שיפור או שיקום הבית והצלחו מהתפוררות.

לפי אותו מחקר, ב-49% מהבתים אין נציגות, לא נבחרת ולא ממונה. ברוב הבתים, ב-82%, אין יודעים בכלל למי צריך לפנות אם יש סיכסוך בבית או אם מישור בבית מסרב לשלם את המסים המ-קובלים כדי להחזיק את הבית המשותף.

מאיר זרע (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

חבר-הכנסת סבידור, שכחת לציין שכל המספרים שאתה קורא נכונים לגבי בתים שהוכרו כמשותפים לפי החוק; רוב הבתים המשותפים עדיין אינם כאלה לפי החוק, ושם המצב עוד יותר גרוע. אני מנסה לעזור לך.

מנחם סבידור (הליכוד):

אני מסכים אתך. לפי הערכת, מתוך 400 אלף בתים, 160 אלף רשומים כבר על-פי חוק בתים משותפים. אבל לפי המחקר, רבבות בתים אין בהם בכלל נציגות, אין ועד; ורוב הסיכסוכים שהיו בב-תים נגרמו בשל אי-הסכמת דייר או דיירים לשלם, ולוא את ההטל הקטן ביותר, כדי להחזיק את הבית. כך אנו רואים שהבתים מתפוררים, מזדהמים ואיכות החיים יורדת. ואצלנו — כמו בכל נושא — מורד הדבר, אך בכל פעם שהיתה שאילתה בנושא אג היתה פנייה כלשהי, לא היתה סמכות בדרג עליון הנושאת באחריות מאוחדת, סמכות אחת שתענה על העניין. פעם ענה על השאילתה שר הפנים, פעם התייחס לעניין שר השיכון ופעם שר המשפטים. זה מצביע על העדר אחדות הסמכות והאחריות בדרג הממשלתי ועל הבלעת תחומים בין המשרדים השונים אפילו בדרג הגבוה.

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, חלילה לנו לשבת באדישות ובשויון-נפש ולראות כיצד העניין הולך ומחמיר מדי יום ביומו.

אני מציע לנקוט את האמצעים הבאים: (1) הכ-רתי לפרסם חוברת פשוטה ומובנת לכול ולהפיצה

ררה סביב הבתים — ואני שואל מה קרה כאן. היו לנו דיירים בבתים פרטיים ובעל-בתים שיקלו להת-קים; והיתה גם כתובת: גם הדיירים וגם המפק-חים היו פונים לבעל-הבית אם הבית לא היה מוחזק כדבעי בחזית או כחצר. אבל, כפי הנראה, הדעה הקדומה והקנאה, שהביאו אתם סוציאליסטים מכל מיני עיירות בפולניה וברוסיה נגד עצם המושג בעל-בית, הניעו אותם לכך שתהיה לנו מדינה של "בעלי-בתים" מוזנחים, מרושלים, עניים ומשועבדים למש-כנתאות. במקום לשלם 20% או 25% מהכנסתם בשכר דירה ולהתקיים בכבוד, יש לנו בעלי-בתים המתגו-ררים ברבבות בתים משותפים מתפוררים, שחלק ניכר מהם עומד אפילו להתמוטט.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אתה בטוח שכל אלה הם אנשים שרכשו את די-רותיהם ומוזנחים אתן? אתה בטוח שהתיאור הקורד הזה הוא נחלת כל עם ישראל?

מנחם סבידור (הליכוד):

חבר-הכנסת ז'אק אמיר, כדי להחזיק בית משותף וכדי שאיכות החיים בו תהיה ברמה הדרושה, דרו-שים אנשים שמבינים מה הם חיים משותפים וקולק-טיביים. אולי זה התחלה מסוג מסויים של אורחי ישראל שבאו מתוך מגמות קולקטיביות. אבל מה שמתרחש עכשיו — כאשר הדביקו כל מיני אנשים, שמו אותם בבתים ללא רקע, ללא הסברה, ללא ידיעת החוק וללא כתובת להתלונן על סיכסוך או על הזנחה או על אי-תשלום מס — מביא לכך שמיליארים מהכסף הציבורי שהושקעו בבתים הללו הולכים ומושחתיים.

(חבר-הכנסת י.ז. אמיר קורא קריאת-ביניים)

עיינתי ב"דברי הכנסת" במשך השנים מאז חוקקו את החוק ב-1952. גדהמתי להיווכח שלא היתה נגיעה בנושא, פרט לשתיים—שלוש שאילתות ששאלו חברי כנסת בדבר איכות החיים; פעם עשה זאת חברי-הכ-נסת יוסף תמיר ופעם עורר את העניין חבר-הכנסת אפרת, ששאל את שר המשפטים ב-1974, אני מצ-טט: "נוכח המציאות וזקשה של הזנחה במצב התח-זוקה של הבתים המשותפים, הנני מבקש לדעת מה תפקידו של המפקח לרישום הקרקעות". על כך הודיע שר המשפטים שמעקב ופיקוח אינם בסמכותו של המ-פקח. הוא רק צריך להיות שופט אם שני דיירים מופיעים לפניו כחוצאה מסיכסוך.

מרדכי וירשובסקי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

יש חוק משנת 1965 על שיפוץ חזירות בתים. חוק זה מונח כאבן שאין לה הופכין זה שלוש-עש-רה שנה.

מנחם סבידור (הליכוד):

זה נוגע לכל הבתים. הבעיה חמורה ואקוטית. אין "בעל-בית" לבתים הפרטיים ואין מי שיחזיק אותם. זו בעיה אחת. אני מדבר לא רק על שיפור חוות הבית. אני מדבר על כך שהחוק המקורי מ-1952 שהוט-לאו עליו כל מיני טלאים, מהווה הוכחה לכלל של-מדתי, האומר שבתקופתנו הדינאמית אורך החיים של חוק כלשהו, למעט חוקת יסוד של מדינה, הוא מאק-סימום 5 שנים. אילו היינו לוקחים את החוק המקורי הזה ומנתחים אותו על כל צדדיו, היינו רואים שמ-

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

רשות הדיבור לשר הבינוי והשיכון, לתשובה.

שר-הבינוי והשיכון ג. פת :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטער לק" בוע כי התיאור שנתן חבר-הכנסת סבדור, בהצגו את הצעתו לסדר-היום, הוא תיאור שאינו רחוק מן המציאות הקיימת בחלקים נרחבים של המדינה — למעט, כמובן, את הסיפור הנחמד על אותו קוף הגר גם הוא בבית משותף ברחוב עמוס. משום שאני מזדהה עם הדברים שהוצגו כאן על-ידי חבר-הכנסת סבדור הנכבד ומודה לו על העלאת הנושא, ברצוני למסור לכנסת פירוט מדוקדק על המצב הקיים כיום בעניין זה.

הוראות חוק המקרקעין, המסדירות את דרכי האח- זקה והניהול של בתים משותפים והבטחת השירותים הדרושים, לא חלו עד אוגוסט שנה זו על רבבות דירות שהוקמו בשיכונים ציבוריים אשר לא נרשמו בפנקסי המקרקעין. כן לא חלו על דירות אלה הוראות חוק המקרקעין, המתייחסות לדרכי יישוב סיכ- סוכים בין בעלי דירות בבית משותף והנוגעות לזכו- יותיהם וחובותיהם בבית.

מאיר זורע (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

זאת מפני שמשרד השיכון עמד מעל לחוק.

שר-הבינוי והשיכון ג. פת :

בימים עברו, אולי.

הערך הסדר חוקי לדרך ניהולם של בתים אלה גרם במידה רבה להונחה באחזקה, שכן לא היה מעמד חוקי לנציגות הבית ואף יש שהנציגות לא נבחרה כלל. כמו כן לא ניתן היה לאכוף כל הח- לטה, שנתקבלה על-ידי רוב הדיירים, על המיעוט המסרב לפעול לפיה, הגם שבמקרים רבים המיעוט היה קטן ביותר.

בי"ט באב תשל"ז, 3 באוגוסט 1977, נתקבל בכ- נסת חוק המקרקעין (תיקון מס' 5), תשל"ז—1977. לפי חוק זה הוחלו הוראות חוק המקרקעין, הנוגעות לניהולם ואחזקתם של בתים משותפים, אף על בתים אשר לא נרשמו כבית משותף, אך יש בהם, לפחות, שתי דירות.

התיקון קובע כי בית כאמור לעיל יתנהל לפי התקנון, המצוי בתוספת לחוק, כאילו היה בית משותף הרשום בפנקסי המקרקעין. בהתאם לתיקון יהיה המ- פקח על בתים משותפים רשאי למנות לבית נציגות זמנית עד שתיכון הנציגות הראשונה לפי התקנון; ואם לא נכונה בבית נציגות לפי הוראות התקנון, או שהנציגות אינה פועלת — יוכל המפקח למנות לאותו בית נציגות קבועה בעלת סמכויות לפי החוק.

בגלל מגבלות תקציביות נקבע כי החוק יוחל על אזורי המדינה בהדרגה, על-פי צווים של שר המשפטים. שר המשפטים החליט להתחיל בהחלת החוק בראש וראשונה בירושלים; ההכנות להפעלת החוק על-ידי משרד המשפטים נמצאות כבר בתהליך מת- קום. אין ספק כי בתיקון זה לחוק המקרקעין יהיה כדי לקדם אחזקתם ושמירתם של בתים משותפים

בין כל בעלי הדירות בבתי המשותפים. נסביר בה מה הן החובות ומה הן הזכויות של כל הדיירים בבתי המשותפים; (2) יש צורך להטיל חובת דיווח על כל הנציגות או הוועדים בכל הבתים המשו- תפים. עליהם יהיה לדווח למפקח על רישום המקר- קעין כדי שהוא יהיה לא רק שופט עליון לסיכ- סוכים אלא גם אחראי למעקב על הנעשה בבתי; (3) הכרחי לבחון אפשרות להחזיק בתים מסויימים, שבהם אין סידורים פנימיים ואין נציגות פנימית, על- ידי גוף או חברה ציבוריים שיחזיקו את הבתים, ולגבות על-ידי מוערכת המסים של המדינה את התש- לומים המתחייבים מאחזקת הבתים; (4) יש לעורר גופים ציבוריים מתנדבים, ובראש וראשונה את הא- גודות לתרבות הדיור, שיעמיקו את התודעה בצורך החיוני לשמור על הרכוש, הנקיון, הסדר ואיכות ה- חיים, גם בבית וגם סביבו; (5) הכרחי לארגן, חברי הכנסת, מיבצעי הסברה בכלי התקשורת ובבתי-הספר כדי להגביר את התודעה; (6) בשל ההיקף העצום של הסיכוסוכים הכרחי להגדיל את מספר השופטים אשר יטפלו בסיכוסוכים, אני מציע לאמץ את הרעיון שהגה כותב המאמר שהזכרתי. הבה נפנה לעור- כידין שיצאו לגימלאות: ישמשו הם כשופטים בסיכ- סוכים ויטלו חלק באכיפת החוק על בעלי-הדירות בבתי המשותפים; (7) אני מציע לבחון את האפ- שרות להרחיב את חובת הפיקוח העירוני לא רק על חיות הבית והחצר אלא להסמיך את הפקחים להיכנס גם לחדרי המדרגות, לעלות על הגג ולבדוק את המתרחש בבתי המשותפים.

מרדכי וירשובסקי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

על הגג הם יכולים לעלות היום.

מנחם סבדור (הליכוד):

היום אסור להם להיכנס. על-פי הסמכות ניתן הדבר למפקח על רישום המקרקעות. דרך אגב, הם קיימים במספר זעום: אחד בתל-אביב, אחד בחיפה, אחד בירושלים ושניים-שלושה נוספים במקומות אחרים. הם מפקחים על מאות אלפי בתים משותפים. איזה טעם ואיזו יעילות יש בעניין הזה?

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, לכאורה, זה איננו נושא כל כך מושך ואטראקטיבי — זוהמה, התפררות — אך זהו נושא חשוב שיש לו השפעה על איכות החיים, על החינוך לאזרחות טובה ועל שמירת רכוש אדיר של מיליארדים. מה שהעליתי כאן מחייב תיקון החוק ואולי גם הצעת חוק חדשה. זה גם מחייב צעדים ציבוריים, הסברתיים וחינוכיים.

מכל מקום, אני פונה אל הכנסת שהיא תקדיש לנושא, הראוי לדיון, כמה שעות כדי להעלות הצעות נוספות על אלה שהעליתי וכדי שנשמע עוד רע- ינות מלבד אלה שהזכירו כבר בהודמנויות קודמות. כך נוכל לתקן את המעוות בטרם יהיה מאוחר מדי.

אמנון רובינשטיין (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

חבר-הכנסת סבדור, אתה מציע דיון במליאה?

מנחם סבדור (הליכוד):

אני דורש דיון במליאת הכנסת.

חברת י"ג, ישיבה ס"ה

זורע, רובינשטיין, פעיל, אברמוביץ, סבידור; ; החלטות בדבר אישור הוראות בצווים (אברמוביץ, קופמן) —

— הצעה לסדר-היום (פת, וירשובסקי,

שעברה כלל סכום של 5 מיליון לירות. השנה נכלל סכום של 40 מיליון לירות.

מיבצע השיפוץ נמצא איפוא בעיצומו. הוא בבי-חינת הצלה מהרס לבתים רבים ויש בו תרומה נכ-בדה לחידוש פני השכונות.

אדוני היושב-ראש, מאחר שאני, כחברי כנסת רבים אחרים, מייחס חשיבות מירבית לנושא שהעלה חברי-הכנסת סבידור, אני מציע שהנושא יועבר לור-עדת הפנים ואיכות הסביבה — אם המציע יסכים. אם לא — אתמוך גם בדיון במליאה.

אמנץ רובינשטיין (התנועה הדמוקרטית לשינוי): יש חשיבות חינוכית דווקא לדיון במליאה.

שרי-הבינוי והשיכון ג. פת :

לאחר שלבים מסויימים של דיונים בוועדה — שהי-רי בוועדה ידונו באופן מעשי וביתר פירוט וחברי הכנסת יוכלו לתרום מידעותיהם בנושא חשוב זה ולעקוב מקרוב אחר פעולות משרד הבינוי והשיכון — יוכל הנושא לחזור למליאה. אם המציע הנכבד יבקש דיון במליאה — אתמוך בכך. אבל הייתי מציע שהנושא יועבר בשלב ראשון לדיון בוועדה לפני שיידון בכנסת. אני חושב שבשלב ראשון, לאחר ליבון ודיון בהצעה, יהיה לזה ערך רב יותר מאשר במליאת הכנסת.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אולי כבוד השר יסכים — מאחר שאנחנו נמ-צאים במצב שרוב ועדות הכנסת עוסקות מעל ומעבר ומליאת הכנסת מתנהלת בעצלתיים — כאשר נושא כזה מגיע לדיון, לדון בו במליאת הכנסת.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

האם חברי-הכנסת סבידור מסכים להעברת הצעתו לזוועדה ?

מנחם סבידור (הליכוד):

אני מעדיף דיון במליאה.

שרי-הבינוי והשיכון ג. פת :

אשמח להשתתף בדיון כזה ולהביא את כל הפר-טים לפני חברי הכנסת במליאה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

לפנינו הצעה אחת: לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת. אני ממליד את ההצעה להצבעה.

הצבעה

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

רבים, שעד כה נבצר מהרשויות המוסמכות לפקע על ניהולם.

בנוסף עלי להדגיש כי הכנסת העבירה לאחורונה ולוועדת הפנים ואיכות הסביבה ולוועדת העבודה וה-רווחה את הדיון בהצעת חוק שיפוץ בתים ואחזקתם, תשל"ז—1977, הצעת חוק 1300. הצעת חוק זו אף היא מכשיר חשוב להשגת שיפור ושיפוץ הבתים — לא דווקא בתים משותפים, אבל גם בתים משותפים.

מרכזי וירשובסקי (התנועה הדמוקרטית לשינוי): לאו דווקא חיותות.

שרי-הבינוי והשיכון ג. פת :

בהתאם להצעת חוק זו רשאי שר הבינוי והשי-כון, בהתייעצות עם הרשות המקומית, להכריז כי אזור בתחום אותה רשות מקומית יהיה אזור שיפוץ. בהת-אם להצעה יקבע שר הבינוי והשיכון, בהודעה ברשו-יות, את שיעור השתתפותו של בעל-הבית בהוצאות השיפוץ.

לפי ההצעה יחוייבו ועדי בתים משותפים לחסוך לצורך השתתפות בדמי שיפוצו של הבית. הדבר יאופ-ש, כמובן, אם שר האוצר, בתוקף סמכותו לפי סעיף 5 לחוק עידוד החסכון (הנחות ממס הכנסה וערבות למילווה, תשכ"ו—1956), יתקין תקנות לתכנית חסכון מיוחדת למטרת שיפוץ בתים, שבה תוכל לחסוך גם נציגות של בית משותף ולא רק יחיד. ההשתתפות העצמית בתיקון הרכוש, בין על-ידי חסכון ובין על-ידי תשלום, תתרום לאחזקת הרכוש ותהיה גורם מח-נך לשמירתו, כפי שהציע חברי-הכנסת סבידור.

עלי להביא לידיעת הבית כי מלבד הפתרונות שבחקיקה נוקט משרד הבינוי והשיכון, באמצעות האגודה לתרבות הדיור יחד עם הרשויות המקומיות, צעדים נמצאים לשיפוץ הרכוש המשותף בשכונות ר-בות. אזכיר את רחוב אצ"ל בשכונת-התקווה, את רמת-החייל, את שכונת-סלע וגת-רימון שבפתח-תקווה, את שכונה א' בטבריה ואת קריית-אליעזר בחיפה.

בתקציב החדש שהונח על שולחן הכנסת תמצאו סעיף מיוחד בתקציב משרד הבינוי והשיכון. הסעיף אומר כי 40 מיליון לירות יוקדשו לנושא שיפוץ ואת-זקת בתים במדינה. חושבני שהיקף כספי זה, שיו-עמד לרשות האזרחים והמוסדות, יתן תנופה מוחשית לתודעה של אחזקת בתים ושיפוצם.

מאיר זורע (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

זה בנוסף ל"עמידר" ?

שרי-הבינוי והשיכון ג. פת :

בנוסף. זה לא שייך. אגב, התקציב של השנה

ז. החלטות בדבר אישור הוראות: 1. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת), תשל"ח—1977; 2. בצו מס קנייה על טובין, תשל"ח—1977 *

חיים קופמן (בשם ועדת הכספים):

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, צו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת), תשל"ח—1977, הוא תעריף מכס המעודכן ל-1 בינואר 1978. בהתאם לנוהג, מובא

הכנסת תעבור לסעיף ה' בסדר-היום: החלטות בדבר אישור הוראות. בשם ועדת הכספים יביא את ההצעות חברי-הכנסת קופמן.

— החלטות בדבר אישור הוראות בצווים (קופמן, אברמוביץ); שאילתות ותשובות (אברמוביץ, קופמן, פת, אלוני) —

מכס לק"ג, ו-15 לירות מס קנייה לק"ג; חלפים אחרים, לרבות חלקי פח — 9 לירות מכס לק"ג, ו-18 לירות מס קנייה לק"ג.

צו מס קנייה על טובין, תשל"ח—1977, הוא עיד- כון של תעריף מס קנייה ומשקף נאמנה את המצב החוקי שהיה קיים ערב פירסומו.

מאחר שפירסום התעריף מחדש — תוך ביטול התעריף הקודם על תיקוניו — מהווה להלכה תעריף חדש, הרי הוא טעון אישור פורמאלי של הכנסה.

בתעריף החדש כבר נכלל התיקון בעניין חלקי חילוף משומשים לרכב. התיקון הוסבר קודם בקשר לתעריף-המכס החדש.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

אנו עוברים להצבעה.

הצבעה

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת), תשל"ח—1977, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו מס קנייה על טובין, תשל"ח—1977, נתקבלה.

ח. שאילתות ותשובות

2. 200 דירות משותפות לממשלה ולעיריית פתח- תקווה.

3. יש 177 דירות מתפנות שהן ריקות — 54 דירות של העירייה ו-123 דירות של "עמידר".

4. ייעוד הדירות הריקות: למכירה חפשית — 9 דירות; לעולים חדשים — 44 דירות; להטבת תנאי דיור — 124 דירות, לרבות 5 דירות בשכירות לנכחי צה"ל ולזוגות צעירים.

5. בשלבי בנייה — הגמר עד 31 במארס 1978: לעולים — 94 דירות; להטבת תנאי דיור — 40 דירות.

6. על-מנת להיטיב את תנאי הדיור בשכונה מת- ארגן משרד הבינוי והשיכון תעריכת סקרים ופעולות שיקום ברות במקום. להלן הפירוט:

א. שיפוצים: מתוכננים שיפוצים ב-352 דירות הנמצאות ב-40 בתים במקום. חלק מהדירות כבר שו- פץ; ב. חיסול צריפים: בשכונה היו כ-150 אסבסי טונים ומתוכם חוסלו 44 דירות. רוב הדיירים קיבלו פתרונות בדירות תליפות, וכמה מהם — על-ידי מתן הלוואות. נשארו 106 דירות ומתגוררים בהן בודדים ומשפחות בנות שתיים, שלוש וארבע נפשות. כיום נעשים מאמצים רבים לשכנע את התושבים לפנות את המקום ולהסכים לפתרונות אחרים; ג. הרחבות דירות קיימות: אכן, משרדנו עוזר בהרחבת הדירות הקיימות. בוצעו למעלה מ-30 הרחבות; השנה נמ- צאות בתיכון 23 דירות שנועדו להרחבה.

445. מצוקת הדיור של משפחת

ברכה מהרצליה

חברת-הכנסת אלוני שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום ד' בכסלו תשל"ח (14 בנובמבר 1977):

הצו לאישורה של הכנסת, אם כי מבחינה פורמאלית אפשר היה לטעון שאולי אין צורך בכך. מלבד זה יש עוד תיקון אחד שעליו עוד אדבר. התעריף משקף נאמנה את המצב החוקי שהיה בתוקף עד פירסום הצו, עם השינויים כלהלן: הוכנסו רק השינויים בנר- מנקלאטורה של אמנת-בריסל; ובעקבותיה — העברת סיווג כמה טובין מפרט לפרט, תוך איחוד סעיפים מקבילים, בהתאם להחלטת המועצה לשיתוף פעולה בענייני מכס.

התעריף החדש כולל תיקון אחד שפורסם ביום 2 בדצמבר 1977, אך עדיין לא קיבל את אישורה של הכנסת. תיקון זה נוגע לחוקים משומשים לרכב מנועים.

על חלקים משומשים לרכב מנועי נקבעו שר- עורים קצובים של מכס ומס קנייה כדי לפשט תה- ליכי השיתרון של הטובין וכדי להגדיל את אי-הכ- דאיות של יבוא חלפים שטיבם ירוד. שיעורי המס שנקבעו הם כ-20% עד 30% מן המס החל על חלקים חדשים. להלן שיעורי המס: מנועים, סרנים, תיבות הילוכים, גל הינע וחלקיהם — 6 לירות מכס לק"ג, ו-12 לירות מס קנייה לק"ג; מנוע התנעה, דינאמו מאגנטו, גנראטור, מנוע למגבים וחלקים — 7.5 לירות

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

נעבור לסעיף ה' בסדר-היום, שאילתות ותשובות, ואחרי-כך נעבור לסעיף ו'.

444. הדירות הפנויות בפתח-תקווה

— מספרן וייעודן

חברת-הכנסת ח. קופמן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ד' בכסלו תשל"ח (14 בנובמבר 1977):

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיבני:

1. מה הוא מספר הדירות החדשות הפנויות בפ- תח-תקווה הנמצאות בבעלות "עמידר"?

2. מה הוא מספר הדירות המשותפות לממשלה ולעיריית פתח-תקווה?

3. מה הוא מספר הדירות בפתח-תקווה המת- פנות והריקות עדיין?

4. מה הוא הייעוד של סך כל הדירות הריקות בפתח-תקווה? להלן פירוטי הייעוד:

א. למכירה חפשית; ב. לזוגות צעירים; ג. לעו- לים חדשים; ד. להטבת תנאי דיור.

5. כמה התחלות בנייה בפתח-תקווה יש למשרד הבינוי והשיכון ולחברות ציבוריות, ומתי יושלמו?

6. מה עושה משרד הבינוי והשיכון להטבת תנאי הדיור בשכונת עמישב? להלן הפירוט:

א. שיפוצים במבנים קיימים; ב. חיסול צריפים רעועים ומציאת פתרונות דיור הולמים במקום המ- גורים הישנים; ג. עזרה בהרחבת הדירות הקיימות.

שרי-הבינוי והשיכון ג. פת:

1. מספר הדירות החדשות הפנויות בפתח-תקווה, שהן בבעלות "עמידר" — 8 דירות.

ניקוד שאינו מוכה אותם, לקריטריונים של מש"ך, לקבלת פתרון במסגרת שכירות.

כל הנוגעים בדבר הם מחוסרי אמצעים כספיים ובנים למשפחות ברוכות ילדים. אין באפשרותם לפתור את מצוקתם באמצעות הלוואות והם מבקשים להתגורר בשכונה על-מנת לסייע להוריהם בעת הצורך.

מצב זה של עודף דירות ריקות, מול מצוקתם של זוגות צעירים מחוסרי דיור המתגוררים עם הוריהם בתנאים קשים, גורם לתסיסה והתמרמרות עמוקה בקרב אוכלוסיית השכונה.

חשוב גם לציין כי חברת "רסקו", שבנתה במקום כ-120 דירות, הצליחה למכור, זה קרוב לשנתיים, אף דירה אחת.

המפתח לקידום ענייני השכונה הוא, בראש וראשונה, פתרון מצוקת דיוורם של כל הזוגות הצעירים מבני המקום.

לאור נתונים אלה, ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם בדעת אדוני להורות שלכל זוג צעיר מתושבי השכונה תינתן אפשרות לקבל דירה בשכירות?

2. האם בדעת אדוני לאשר גם כן מתן פתרון בשכירות, בשכונת כפר-גבירול, לכל זוג צעיר מקרב תושבי רחובות אשר יהיה מוכן להתגורר במקום?

שר-הבינוי והשיכון ג. פת:

משרד הבינוי והשיכון ער לבעיות שכונת כפר-גבירול. בעיית השכונה בעיקרה היא חברתית-כלכלית ולא איכלוסית אולם, יחד עם אמצעינו לתת דימוי חיובי לשכונה, הוחלט לבנות בשכונה מספר רב של דירות ולהכניס אליה שכבה חברתית בריאה, כגון: זוגות צעירים, שאר זכאים לרכישת דירה במכירה חפשית ועולים.

בעיית הזוגות הצעירים נבדקה במרחב רחובות והושם דגש על כפר-גבירול: 1. זה למעלה משנה ומחצה שזוגות צעירים תושבי כפר-גבירול, אשר צביעו מעל ל-1,200 נקודות, זכאים לדירות בשכירות בישוב; מה עוד שאיפשרנו להם לקבל דירות חדר שות בקומה ד' — 73 מ"ר — בעוד שהקריטריונים קובעים לזוגות צעירים דירה עד 54 מ"ר. שאר הזוגות הצעירים תושבי המקום לא פנו למשרדנו, אולם מתוו המשרד בודק את הנושא וילך לקראת זוגות צעירים, אשר צברו עד 800 נקודות בהדרגתיות הם רוצים לקבל דירות בשכירות. הווי אומר: מן הניי קוד הגבוה לנמוך; 2. לצעורנו, אין תושבי רחובות מעוניינים להתגורר בכפר-גבירול, גם אם הניקוד שצברו מוכה אותם בדירה בשכירות.

מע"צ משלימה כעת תכנון של כביש מיוחד לכפר-גבירול, היוצא מהכביש הראשי. זאת כדי להקל על הקשר של מקום הישוב עם העיר רחובות ועל-מנת למשוך למקום אוכלוסיה נוספת.

משרדנו ישמח לעודד אוכלוסיה מן החוץ שתרצה לעבור אל כפר-גבירול. אולם אין אנו יכולים לכפות פתרון על זוגות צעירים. עם זאת נמליץ לאשר מתן פתרון בשכירות, בשכונת כפר-גבירול, לכל זוג צעיר.

משפחת ברכה בוליסה גרה מאז 1960 בשיכון "עמידר", בשביב 39/6 בהרצליה. שטח הדירה 48 מ"ר ומספר הנפשות כיום שש: הורים, אם זקנה ושלושה ילדים. זה קרוב לשנתיים מבטיחים נציגי "עמידר" להרחיב את הדיר. במקום ביקרו נציגי החברת רה וכן מהנדס מטעמה. למרות האמור לא נעשה דבר בנדון, פרט להבטחת חוזרות. אין החברה בונה ואף אינה מאשרת הלוואה על-מנת שהדיירים יבנו בכוחות עצמם.

שאלותי הן:

1. כמה זמן יעבור עד שמשפחה זו ומשפחות דומות ייענו?

2. מדוע אין גותנים לדיירים תשובות ברורות אלא מושכים אותם באשליות ובהטרדות של "לך ושוב"?

3. מה הוא הסיכוי שהנ"ל ייצאו בקרוב ממצור-קת הדיר?

תשובת שר-הבינוי והשיכון ג. פת:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

משפחת ברכה פנתה אלינו לפני כשנה וביקשה להקל על מצוקת הדיר שלה.

1. למשפחת ברכה הוצעו שני פתרונות: א. העברתה לדירה גדולה יותר המתאימה למשפחה; ב. הפניה לתכנית 3 פלוס, לשם קבלת הלוואה לרכישת דירה.

שתי ההצעות הנ"ל נדחו על-ידיה. לעומת זאת, דרשה המשפחה את הרחבת דירתה הקיימת. נאמר לה מפורשות כי בניית חדר נוסף כרוכה בתהליך ממושך הנמשך למעלה משנתיים. המשפחה הסכימה להתמתן, ובלבד שתישאר בדירתה הנוכחית.

2. ברוח סיכום זה הגשנו בקשה להרחבת הדיר והוכנו תכניות. כאמור, הדבר כרוך במספר הליכים שמעורבים בהם מוסדות נוספים, כגון: הרשות המקומית, מינהל מקרקעי ישראל, שלטונות הג"א והוועדה לבניין ערים. כן נדרשת בדיקת הקרקע. מאחר שההכנות נעשות בקנה-מידה ארצי, הרי ששלבי ההכנה הם ממושכים.

3. יש להניח שהביצוע יושלם במשך שנת 1978.

585. השרת דירות העומדות ריקות

בשכונת כפר-גבירול

הכרה הכנסת ש. רכטמן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ב' בטבת תשל"ח (12 בדצמבר 1977):

כידוע לך, יש למשרדך בשכונת כפר-גבירול (קוביבה) ברחובות עשרות דירות חדשות ומתפנות בגדלים שונים.

מפאת חוסר מועמים להטבת תנאי דיור בקרב תושבי המקום, וכן בגלל אי-היענות מצד תושבי רחובות ושכונות אחרות לעבור לשכונה הנ"ל, ניצבות כיום בשכונה עשרות דירות ריקות. חלקן נאטמו על-ידי חברת "עמידר", החברה אף שכרה שומר בתשלום, שתפקידו לשמור מפגיעות וחבלה בדירות האמורות. מאידך גיסא, יש זוגות צעירים, תושבי המקום, שצברו

626. מלאי הדירות שכרשות הברת "שיכון ופיתוח" ומצב הובותיה

חבר־הכנסת ש. פלאטרו־שרון שאל את שר הבינוי וה־שיכון ביום י' בטבת תשל"ח (20 בדצמבר 1977):

לאור העובדה כי כל נכסיה של חברת "שיכון ופיתוח לישראל" בע"מ משועבדים, על־פי הרשום בר־שט החברות, לבנק הבינ־לאומי הראשון, לבנק הפועלים, לבנק "אוניקו" למשכנתאות ודיוור ולבנק לאומי — רצוני לשאול:

א. מה הוא מלאי הדירות הגמורות והדירות בה־קמה שיש לחברת "שיכון ופיתוח" בע"מ?

ב. לאור העובדה כי נכסי החברה משועבדים כולם לבנקים, מה מצב החובות של החברה, והאם היא עומדת בכל התשלומים לחייבים?

ג. מה הן תכניות משרד השיכון לגבי הדירות שהחברה אינה מצליחה למכור?

תשובת שר־הבינוי והשיכון ג. פת: (לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. מלאי הדירות בבנייה של חברת "שיכון ופיתוח לישראל" בע"מ, לתאריך 1 בדצמבר 1977, היה 7,800 דירות. מהן 5,000 דירות מכורות למשתכנים בודדים ולמשרד הבינוי והשיכון על־פי הזמנותיו. 2,800 דירות טרם נמכרו, בתוכן 660 דירות שבנייתן הושלמה.

ב. נכסי החברה משועבדים לבנקים. השיעבוד נעשה בשל הסדרים בין החברה לבין אותם הבנקים בקשר למימון אמיסיוני שהחברה קיבלה, ביזמת הממשלה ובהמלצתה, בשנים 1971—1975. פעולה זו נעשתה על־פי תכנית ממלכתית שבמסגרתה פעלו כל חברות הבנייה הציבוריות. החברה עומדת בכל התשלומים לחייבים, על־פי התוזים בינה לבין המבצעים והספקים. חוזים אלה קובעים תשלום כתום 60 יום מאישור החשבון על־ידי המפקח. כלל זה חל גם על הבנייה הממשלתית.

ג. קצב המכירה והתפלגותה האזורית בחודשים האחרונים אינם מחייבים התערבות הממשלה בשלב זה. צויין כי בחודשים אפריל—דצמבר, ועד בכלל, מכרה החברה כ־2,423 דירות.

627. המגבלה של מחיר דירה לשם מתן הלוואה לעולים

חבר־הכנסת מ. סכידור שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י' בטבת תשל"ח (20 בדצמבר 1977):

מפי עולים חדשים מהמערב נשמעות תלונות על סירוב הרשויות להעניק משכנתאות לדירות ששוויין עולה על סך 355,000 לירות.

אבקש את כבוד השר להשיב לי:

1. האם המגבלה הנ"ל אמנם קיימת ותקפה?

2. אם כן, האם חושב כבוד השר לחקן את המעוות על־ידי הורדת המגבלה ולאפשר בכך לעולים לרכוש דירה במידות ובערך התולמים את צרכיהם?

3. האם שוקל כבוד השר קביעת רמה מאקסימאלית של משכנתה תחת מחיר מירבי לדירה?

תשובת שר־הבינוי והשיכון ג. פת: (לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המגבלה של מחיר דירה לצורך קבלת הלוואה נקבעת על־פי הישוב שבו בחר העולה לרכוש דירתו ועל־פי גודל משפחתו. כך, למשל, מגבלת המחיר לגבי דירה באזור החוף, למשפחת עולים בת 4—5 נפשות, היא 350 אלף לירות; ובירושלים — 440 אלף לירות. למשפחות גדולות יותר, בנות 6—8 גפשות, תקרות המחיר הן 380 אלף לירות באזור החוף ו־460 אלף לירות בירושלים. למשפחות גדולות מאלה — תקרות המחיר גבוהות יותר. תקרות מחיר אלה מעורכנות מעת לעת; לאחרונה הן עודכנו בחודש אוקטובר 1977. בקרוב אולם בדיקה נוספת של תקרות המחיר על־מנת לבדוק את אפשרות העלאתן בהתאם למצב בשוק הדירות ולפי בקשות העולים החדשים.

2. על־פי הנתונים שבידנו, מחירי הדירות הנרשמות היום בפועל על־ידי עולים, נמוכים יחסית בשווי עור ניכר לעומת המגבלות. להערכתנו, קבלת הסיוע נמנעת, בגלל המגבלה, רק ממספר קטן יחסית של עולים הרוכשים דירות במחירים גבוהים יותר. משפחות עולים מקבלות סיוע רב במשכנתאות לרכישת דירה בתחום המגבלות. אם יינתן הסיוע ללא התייחסות למחיר הדירה הנרכשת יגדל הפער בסיוע הניתן לעולים; פער זה יגביר את המתח החברתי באוכלוסייה כלפי עולים והוא עלול להכביד על קליטתם החברתית.

3. רמת המשכנתה נועדה להתאים את הסיוע לצרכי העולה לפי גודל משפחתו ובהתאם לישוב שבו הוא בוחר לגור. על־פי אלה קיימת רמת־משכנתה מאקסימאלית: היא פוחתת החל מרמה מסויימת במחיר הדירה, כך שרמת המשכנתה היא משיימה למחיר הדירה ואינה תחליף לו.

628. 12,800 דירות פנויות בדי "עמידר" ו"עמיגור"

חבר־הכנסת צ. ביטון שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י' בטבת תשל"ח (20 בדצמבר 1977):

ברצוני לשאול:

1. האם נכונות הידיעות המתפרסמות לאחרונה בעתונות באשר ל־15,400 דירות פנויות של חברות "עמידר" ו"עמיגור"?

2. אם התשובה חיובית — מדוע לא יופנו כ־10,000 יחידות דיור מדירות אלה להשכרה לזוגות צעירים ולמשפחות מרובות ילדים ומעוטות יכולת?

תשובת שר־הבינוי והשיכון ג. פת: (לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כיום יש בידי החברות "עמידר" ו"עמיגור" 12,800 דירות פנויות ללא מועמדים. 3,200 דירות נרשמות ריקות באופן זמני — כי יש מועמדים המופנים לדירות אלו והן תאוכלסנה בטווח הקצר.

1. האם הכרותו של שר הדתות ניתנה בידיעתו ובסכמתו של ראש הממשלה?
2. אם לא — האם אין בהכרזה זו חריגה מהסדרים שנקבעו על-ידי ראש הממשלה?
3. מה היא תגובתו של ראש הממשלה על הכרות שר הדתות?

תשובת סגן השר י. ארידור:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לכל השאלות: זכותו של שר הדתות למסור הודעה על בעיה זו, כידוע לשואלת, תומך ראש הממשלה, באופן אישי, בהחזרת התושבים לבירעם.

191. טקסים צבאיים בשדה-התעופה וההוצאות עליהם

הברי-הכנסת מ. חריש שאל את ראש הממשלה ביום כ"ג באב תשל"ז (7 באוגוסט 1977):

הטקסים הצבאיים בשדה-התעופה והזמנת השרים לשם בוטלו על-ידי הממשלה הקודמת כדי לחסוך בהוצאות. עם יציאתך לארצות-הברית שוב אורגן טקס צבאי, וכך עם שובך.

רצוני לשאול:
כמה עלו טקסים אלו למשלם המסים?

תשובת סגן השר י. ארידור:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ביחס להוצאות הטקס הצבאי שהיה עם ביקור ראש הממשלה — יש להציג את השאלה לשר הבטחון, אשר החליט על עריכת הטקס הזה.

כידוע לשואל הנכבד, היו טקסים צבאיים עם צאת ראש-הממשלה לשעבר מראש אשכול ז"ל וגברת מאיר, תיבדל לחיים ארוכים; וכל ממשלה זכאית לנהוג בעניין זה לפי החלטתה שלה. בוודאי יודע גם השואל הנכבד, כי ראש הממשלה הסיף, מאז הביקור הממלכתי בארצות-הברית, לצאת לביקורים בחוץ-לארץ, לרבות ביקורים ממלכתיים, כגון לרומניה ולבריטניה. ראש הממשלה ביקש לא לערוך עוד שום טקס צבאי בקשר עם ביקורים אלה; הוא ביקש את ראש הטקס במשרד החוץ לוותר על השטיח האדום ועל הצבת שורה של קרואי העדה שנועדה לאחל שלום לראש הממשלה עם צאתו, אך ראש הטקס עודנו מתעקש. ראש הממשלה מקווה שבעתיד יצליח להעביר גם גזירה זו.

240. ידיעה על חיפול המשרד לקליטת העלייה

חבר-הכנסת ד. רוזוליו שאל את ראש הממשלה ביום ח' בתשרי תשל"ח (20 בספטמבר 1977):

בראיון שנתקיים ב"שידורי ישראל" ביום 27 באוגוסט 1977 אמר גזבר הסוכנות היהודית אריה דולצין כי הוסכם בינו לבין ראש הממשלה שבמחצית השנה הבאה יחוסל המשרד לקליטת העלייה וסמכותיו יעברו לידי הסוכנות היהודית, בהתאם לעיקרי ההמלצות של ועדת-חורב.

2) כל הדירות הריקות הנמצאות בידי "עמידר" ו"עמיגור" מוצעות בשכירות לעולים וכן משום יעדים סוציאליים: למשפחות מרובות ילדים ומעוטות יכולת ולזוגות צעירים בעלי ניקוד גבוה שאין ביכלתם לרכוש דירה.

3) התפלגותן הגיאוגרפית של הדירות הריקות מורה כי כ-45% מהן נמצאים באזורי פיתוח; חלק מהדירות שבמרכז הארץ מצוי באזורים בלתי-מבוקשים ובקומות גבוהות. רוב הדירות הריקות הן מהבניה של ראשית שנות ה-50. הדירות ברובן הן בגודל 48 מ"ר ובאיכות-בנייה ירודה.

4) המשרד אינו מציע את הדירות בשכירות לזוגות צעירים שנמצאו, לפי הקריטריונים של המשרד, בעלי ניקוד נמוך והם בעלי יכולת לרכוש דירה. סביר להניח כי דירות שאינן מושכרות לזוגות צעירים בעלי מצב סוציאלי קשה, משום מיקומן או טיבן, לא תושכרנה גם לזוגות צעירים בעלי מצב כלכלי טוב יותר.

5) כיום נערך המשרד לפעילות רחבה בנושא שייפוץ דירות, איחוד דירות והרחבת דירות, על-מנת להתאים את הדירות הריקות והבלתי-מבוקשות לצרכים הקיימים. כפי שפירטתי לעיל, הינני מעריך כי בעקבות ביצוע התכנית לשיפוץ דירות, בנייתן, הרחבתן ואיחודן, נקבל ממלאי הדירות הריקות כ-4,000 דירות שתהיינה ראויות לאיכלוס מחדש. רק לאחרונה הודענו על מיבצע מיוחד לשיקום 3,000 משפחות בדיירת מסוג זה. העמדנו לרשות מיבצע זה את אנשי משרד הבינוי והשיכון במחוזות ואת האמצעים התקציביים המספיקים לכך.

6) בגלל המחסור הצפוי בשנים הבאות בדירות יעדי עולים ועוני משתדל המשרד לשמור לעתיד דירות שאינן מבוקשות כיום. הדבר נעשה על-ידי איטום הדירות ושמירתן.

7) יש לזכור כי בכל נקודת זמן חייב להיות בידי החברות המאכלסות מלאי תיפעולי, המשמש ב"אופן שוטף להכוונת האוכלוסיה הנוקפת. לדוגמה אציין כי גם בעתות המחסור הגדול בדירות, בשנים 1971—1973, היו בידי חברות אלו כ-7,000 דירות ריקות.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

סגן השר ארידור ישיב על שאילתות שהופנו לראש הממשלה.

62. הכרות שר הדתות על תמיכתו בהחזרת עקרי איקריה ובירעם

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את ראש הממשלה ביום ב' באב תשל"ז (17 ביולי 1977):

שר-הדתות מר אהרן אבוחצירא הכריז באחת ההזדמנויות הפומביות שלו כי הוא תומך בהחזרת עקרי איקריה ובירעם וכי יעלה הצעה זאת בממשלה.

נוכח הכרות ראש הממשלה, שבשאלות בטחוניות מוסמך רק שר הבטחון לתת הצהרות, ובשאלות מדיניות — שר החוץ, ויתר השרים — כל אחד בתחום משרדו, ובהתחשב בכך שהחזרת עקרי איקריה ובירעם יש לה משמעות והשלכות בטחוניות ופוליטיות — רצוני לשאול את כבודו:

השרים לענייני עבודה ורווחה ומתאם את המשרדים הפועלים בתחום הרווחה החברתית. הדיון בתקציבי משרדי החברה הרווחה מקויים בין סגן ראש הממ"ש שלה לבין השרים המופקדים על משרדים אלה. לשאלה 2: סגן השר מייצג את ראש הממשלה בכנסת במתן תשובות בשמו לשאילתות ולהצעות לסדר היום וממלא תפקידים אחרים המוטלים עליו על ידי ראש הממשלה.

468. התבוללות חמורה בקרב יהודי דרום אמריקה

חבר הכנסת א. אבטבי שאל את ראש הממשלה כיום י' בכסלו תשל"ח (20 בנובמבר 1977):

ב"הארץ" מיום 29 בספטמבר 1977 פורסמו דברים מוזעמים על היקף ההתבוללות המכרסמת בקרב יהודי דרום אמריקה.

בידיעה שמסר מר אליעזר שפר, מראשי דור ההמשך בתנועה הצינונית, נאמר, בין היתר, כי מאתיים משפחות יהודיות הקימו בארגנטינה תנועה נגד המילה וכי עשרה מראשי האירגונים היהודיים באמריקה הדרומית נשואים לנוצרות ואיש אינו מתרעם ומתקומם על כך.

בתוקף תפקידך כראש המוסד לתיאום בין הממ"ש שלה והסוכנות, אודה לך אם תשיב לי:

האם דן המוסד לתיאום בתופעת ההתבוללות, המתפשטת והולכת בקרב יהודי דרום אמריקה, ומה בדעת המוסד לעשות כנגד תופעת ההתבוללות הזאת, החמורה בממדיה?

תשובת סגן השר י. ארידור:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לכל השאלות: ראש הממשלה יעלה שאלה חשובה זו באחת הישיבות הקרובות של המוסד לתיאום.

477. שמועה על סגירת העתון "אלי-אנבא"

חבר הכנסת ש. אסעד שאל את ראש הממשלה כיום י"ז בכסלו תשל"ח (27 בנובמבר 1977):

נדע לי שמשרד ראש הממשלה עומד להחליט על סגירת העתון "אלי-אנבא".

אבקש לדעת:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?

2. אם כן — מה האלטרנטיבה, ומה יהיה כלי ההסברה לאוכלוסייה הערבית?

תשובת סגן השר י. ארידור:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לכל השאלות: אין יסוד לשמועה המצוטטת.

484. הסמכויות של "ועדת השרים להתנחלות" ושל "ועדת השרים להתיישבות"

חבר הכנסת ד. רוזוליו שאל את ראש הממשלה כיום י"ז בכסלו תשל"ח (27 בנובמבר 1977):

רצוני לשאול:

1. במה מטפלת "ועדת השרים להקמת ישובים חדשים ולהכרה בהם"?

לפיכך הנני מבקש לדעת:

1. האם ידיעה זו נכונה?

2. מה ייעשה בתפקידים שמילא המשרד לקליטת העלייה והמנגנון שלו?

3. כיצד מתיישב דבר זה עם התבטאויותיו של השר לקליטת העלייה לגבי תכניות משרדו?

4. האם מצב זה יהיה תואם את הצורך בהגברת העלייה והעמקת הקליטה?

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

תשובת סגן השר י. ארידור:

אין יסוד לידיעה. העניין נמצא בדיון בממשלה ובהנהלת הסוכנות היהודית וכן בין שני המוסדות האלה.

279. כירור האשמה נגד יהושע בן-ציון על שיחוד סוהר

חבר הכנסת ע. ברעם שאל את ראש הממשלה ביום כ"ד בתשרי תשל"ח (6 באוקטובר 1977):

בעתונים נתפרסמה ידיעה כי ב-1974 הוגש כתב-אישום נגד יהושע בן-ציון על שיחוד סוהר בעת מילוי תפקידו.

בהתאם לידיעה החליט היועץ המשפטי בשעתו על סגירת התיק, מתוך הנחה שדי בהאשמות שהורעלו נגד יהושע בן-ציון ואין מקום להאשמה גוספת. שאלותי הן:

1. האם בעת שהמלצת על מתן חנינה למר יהושע בן-ציון ידעת על כתב-האישום שהוגש בשעתו על שיחוד סוהר בעת מעצרו?

2. האם לאור הסערה הציבורית שקמה בעניין החנינה ליהושע בן-ציון ולאור המלחמה למשפט חורזר, אינך סבור שיש מקום לכירור משפטי של האשמה בדבר שיחוד סוהר בעת מילוי תפקידו?

סגן השר י. ארידור:

לשאלה 1: לא.

לשאלה 2: הנושא הוא בתחום סמכותו של היועץ המשפטי לממשלה.

348. תפקידיהם וסמכויותיהם של יגאל ירין וירום ארידור

חברת הכנסת א. נמיר שאלה את ראש הממשלה ביום כ' בחשוון תשל"ח (1 בנובמבר 1977):

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. מה הם תפקידיו וסמכויותיו של סגן ראש הממשלה יגאל ירין?

2. מה הם תפקידיו וסמכויותיו של סגן השר יורם ארידור?

תשובת סגן השר י. ארידור:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: סגן ראש הממשלה ממלא את מקומו של ראש הממשלה בהיעדרו. הוא יושב-ראש ועדת

סמה ידיעה על הרכב המשלחת של ישראל לשיחות קהיר. לפי ידיעה זו יהיו במשלחת 40—50 איש נושאי דרכונים דיפלומטיים ודרכוני שירות; יהיו בה יועצים ממשרד החוץ, אנשי בטחון וקשר ובעלי תפקידים רבים אחרים.

הוחלט כי המשלחת תהיה על טהרת המין הגב-רי; וכל התפקידים, לרבות תפקידי מוכירות ותפקידים טכניים, יימסרו לגברים. הדבר נועד למנוע אי-נעימויות מן המארחים המצרים.

כל זה עומד בסתירה לגבי העובדה כי בוועידה הבין-פארלאמנטארית האחרונה בסופיה הופיעו נשים במשלחת המצרית ואחת מהן היתה דמות פוליטית מרכזית במשלחת.

שאלותי הן:

(א) האם נכונה הידיעה?

(ב) אם כן — היוכל ראש הממשלה להורות מיד על תיקון הדבר התמוז, העומד בניגוד חמור לכל קווי היסוד של כל המשלחות בישראל?

תשובת סגן השר י. ארידור:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לא היתה פה שום החלטה שאפשר לפרשה כהפ-ליית אשה. השואלת הנכבדה חייבת לדעת כי ראש הממשלה מאמין באמונה שלמה בשוויון זכויות ובכ"י שורים של האשה למלא כל תפקיד ממלכתי או לאומי.

637. ידיעה על תביעת המדינה להחזיק

במחצית ארמון כפר-קאסם

חברת הכנסת ת. טובי שאל את ראש הממשלה ביום י' בטבת תשל"ח (20 בדצמבר 1977):

בעתון "מעריב" מ"ז בנובמבר 1977 הודפסה כתב-בה האומרת שראש-הממשלה מר מנחם בגין הכריע בעצמו בסיכסוך לגבי בעלות על אדמות בכפר-קאסם שבמשולש. על-פי החלטתו של ראש הממשלה הוצע לתושבי הכפר "שמחצית מן הקרקעות תירשם על שמם ובחצי השני תחזיק המדינה".

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה שבכתבה הזאת נכונה?
2. ידוע לי שהמדינה תובעת בעלות על שטחים שהתושבים מחזיקים בהם ומעבדים אותם והם בבע-לותם מדורי דורות. מדוע, אם כן, צריכה הממשלה לתבוע שמחצית מאדמות אלה תעבור לבעלותה ול-נשל את התושבים ממחצית המקרקעין שלהם?

תשובת סגן השר י. ארידור:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אין יסוד לידיעה. המדובר בקרקעות שצריכות להירשם על שם המדינה. ראש הממשלה הציע לע-שות מאמץ כדי להגיע להסדר עם התושבים אף לפני משורת הדין.

712. אייכיום דיון מוקדם בוועדת החוץ וה-

בטחון בדבר ההצעות המדיניות שהובאו לפני הנשיא קארטר

חברת הכנסת ג. יעקבי שאל את ראש הממשלה ביום כ"ד בטבת תשל"ח (3 בינואר 1978):

בעקבות מסע ראש הממשלה לארצות-הברית וה-

2. האם ועדה זאת זהה לוועדה המכונה "ועדת שרים להתיישבות", המשותפת להסתדרות הציונית ול-ממשלה?

3. אם לא — מה תחומי האחריות של כל אחת מן הוועדות?

4. האם הקמת הוועדה החדשה תואמה עם ההס-תדרות הציונית?

5. אם כן — מה היתה תגובת ההסתדרות הצ-יונית?

6. אם לא — מדוע הוקמה?

7. האם בדעת הממשלה להקים ישובים חדשים ללא תיאום עם חטיבת ההתיישבות של ההסתדרות הציונית?

תשובת סגן השר י. ארידור:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לכל השאלות: הממשלה החליטה בישיבתה מיום 21 באוגוסט 1977 על הקמת ועדת שרים לענייני ת-בחלות; הוועדה פועלת לפי הסמכות שניתנה לה על-ידי הממשלה.

522. החשת פעילות החקיקה בכנסת

חברת הכנסת ד. רוזוליו שאל את ראש הממשלה ביום כ"ד בכסלו תשל"ח (4 בדצמבר 1977):

לפי ידיעות בעתונות מיום 23 בנובמבר 1977 מס-תבר כי יושב-ראש הכנסת מר יצחק שמיר פנה לראש הממשלה בתביעה כי הממשלה תחיש את פעי-לות החקיקה ותעסיק את הכנסת בצורה יותר יעי-לה. היושב-ראש טען כי האטיות בפעילות הממשלה בתחום החקיקה פוגעת בעבודתה הסדירה של הכנסת ובתפוקתה.

אודה לכבוד ראש הממשלה אם ישיב לי:

1. האם הידיעה הזאת נכונה?
2. מה בדעת ראש הממשלה לעשות כדי להחיש את פעילות החקיקה כך שהכנסת תוכל לפעול בצורה המגיחה את הדעת?

3. האם הממשלה מעודדת חקיקה פרטית של חברי הכנסת כדי שפעילות החקיקה תדביק את צרכי המ-דינה?

תשובת סגן השר י. ארידור:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: כן.

לשאלה 2: ראש הממשלה פנה לשר המשטרה וליועץ המשפטי לממשלה וביקש שוועדת השרים לענ-ייני חקיקה תחיש הכנת הצעות חוקים להגשה לכ-נסת.

לשאלה 3: הממשלה תראה בעין יפה ריבוי הצ-עות חוק פרטיות של חברי הכנסת.

589. ידיעה על הפליית נשים במשלחת לשיחות קהיר

חברת הכנסת ח. גרוסמן שאלה את ראש הממשלה ביום ב' בטבת תשל"ח (12 בדצמבר 1977):

"ידיעות אחרונות" מיום 1 בדצמבר 1977 פור-

בימים האחרונים מתפרסמות ידיעות כי הנשיא סאדאת הציג תנאי מוקדם לביקורו בישראל — הס' כמה מראש של ישראל להכרה בריבונות המצרית על כל סיני ולנסיגת צה"ל ממנו. לפי אותן ידיעות הסכימה הממשלה לתנאי מוקדם זה ועל כן התגשם הביקור.

אודה לכבוד ראש הממשלה אם ישיב לי:

1. האם נכונה ידיעה זו?
2. אם אינה נכונה — מדוע לא הוכחשה על ידך?
3. אם היא נכונה — מדוע נענית לתביעה זו שנדחתה כל השנים על-ידי ישראל?
4. אם אמת בידיעה — האם נמסר על כך לממ"שלה ולוועדת החוץ והבטחון של הכנסת?

פגן השר י. ארידור:

אף כי חבר-הכנסת גד יעקבי איננו נוכח כאן, אני רוצה לקרוא את התשובה לשאלתה.

אין שחר לידיעה הזאת. הדבר לא היה ולא נברא, ואפילו משל לא היה. נהפוך הוא: הנשיא סאדאת, בנאומו בפארלאמנט המצרי לפני ביקורו בירושלים, הגיש שתי תביעות לישראל: נסיגה לקווי 4 ביוני 1967 והקמת מדינה פלשתינאית ביהודה, שומרון וע-זה. למחרת היום הודיע ראש הממשלה בפומבי כי ישראל דוחה על הסף את שתי התביעות הללו, אבל לנשיא סאדאת יש זכות להעלות יל תביעה שהוא חושב אותה לנכונה; ואם יחליט לבקר בירושלים נקבלו בכבוד — וכך נהגנו. ברור איפוא כי הנשיא סאדאת ידע מלכתחילה כי שתי תביעותיו אינן קב-לות כלל על ישראל.

פירסום על ההצעות המדיניות להסדר שהעלה לפני נשיא ארצות-הברית, אודה לראש הממשלה אם ישיב לי:

1. האם קיימה הממשלה דיון מפורט על ההצעות שהועלו על ידך לפני הנשיא קארטר טרם הבאתן לפני נשיא ארצות-הברית?
2. האם קיימה ועדת החוץ והבטחון דיון בהצעות האלה טרם הועלו לפני נשיא ארצות-הברית?
3. אם לא — מדוע?
4. אם כן — מתי התקיימו דיונים אלה?

תשובת פגן השר י. ארידור:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ועדת השרים לענייני בטחון הסמיכה את ראש הממשלה להציג לפני נשיא ארצות-הברית את תכנית השלום הישראלית על שני חלקיה. תכנית זו לא הובאה לדיון מוקדם לפני ועדת החוץ והבטחון מפני החשש המוצדק, לפי הנסיון, להדלפתה. חובתו של ראש הממשלה היתה לדאוג לכך כי נשיא ארצות-הברית ישמע על תכנית השלום ממנו ולא יקראנה בעתונות על-פי הדלפתו, שכריגיל היא סלפנית.

התכנית הובאה לפני ועדת החוץ והבטחון וה-דיון בה נמשך כ-7 שעות. כן הובאה התכנית לאי-שור הכנסת והדיון בה נמשך 11 שעות וחצי. כידוע לשואל הנכבד, אישרה הכנסת את התכנית הזאת ברוב מכריע של 64 נגד 8. 40 חברי הכנסת שנמנעו לא הביעו התנגדות לה.

723. ידיעה על הסכמה מראש מצד

ישראל לוותר על סיני

חבר-הכנסת ג. יעקבי שאל את ראש הממשלה ביום כ"ט בטבת תשל"ח (8 בינואר 1978):

ט. חוק האפוטרופוס הכללי, תשל"ח — 1978 * (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר י.מ. אברמוביץ:

אנחנו עוברים לסעיף ו' בסדר-היום: חוק הא-פוטרופוס הכללי, תשל"ח—1978 — קריאה שנייה וקרי-אה שלישית. את החוק יביא יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חוק האפוטרו-פוס הכללי, תשל"ח—1978, ממיר פקודה מאנדאטורית משנת 1944 בדבר חקיקה ישראלי. יש לברך על מג-מה זו, ואני מקווה שלא ירחק היום וספר החוקים שלנו יהיה כל כולו נקי מנטיעות זרות; וזיקתו העי-קרית — כך אני מקווה — תהיה למקורות המשפט העברי המקורי.

הפקודה המאנדאטורית עברה גילגולים רבים ותוק-נה פעמים אחדות, עד אשר הוחלט, כאמור — עוד בתקופת הכנסת השמינית — להחליפה, ובהודמנות זו לכלול בחוק החדש שינויים שהתחייבו מנסיין

שהצטבר, מרצון לפשט הליכים ומייתור של מספר סעיפים שעניינם בא על סידורו בחקיקים אחרים. השינויים העיקריים שהוכנסו בחוק, לעומת הפקו-דה, הוסברו בהרחבה במבוא ובדברי ההסבר שנכללו בהצעת החוק מס' 1270, מיום 8 בדצמבר 1967, וכן בסקירתו המאלפת של שר-המשפטים דאז חיים צדוק בעת הדיון בקריאה הראשונה בכנסת ביום 1 בפב-רואר 1977. לפיכך איני רואה מקום לחזור על הדב-רים והייתי מבקש להתרכז בשניים: א. סטאטיס-טיקה על היקף פעולתו של האפוטרופוס הכללי; ב. השינויים והתיקונים העיקריים שהוכנסו לחוק בור-עת החוקה, חוק ומשפט, לעומת הצעת החוק המקו-רית של הממשלה.

הוועדה הקדישה לנושא זה חמש מישיבותיה. זוהי גם הזדמנות להודות לאפוטרופוס הכללי מר עמרם בלום, לסגנו מר זאב בונה, לנציגי לשכת עורכי-הדין, ובמיוחד לד"ר גבי קלינג, וכמוכן, ליועץ הנאמן של

באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט. בסעיף 9 נקבעו על-ידי הוועדה כמה פעולות שלגביהן חייב האפורטופוס לקבל אישור מראש של בית-המשפט, והן: פעולה שתקפה תלוי ברישום בנפקס המתנהל על-פי חוק; ומכירת נכס ששווי המוערך עולה על 100,000 לירות או על סכום אחר שקבע שר המשפטים בתק-נות, באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. בסעיף 10 המתוקן החזירה הוועדה לחוק את ועדת ההשקעות, שהוצאה בהצעה המקורית של הממשלה. חברי הוועדה סברו שמן הדין שוועדת השקעות שבה יהיו נציגי שר המשפטים, שר האוצר ונגיד בנק ישראל — תקבע את מדיניות ההשקעות של הנכסים שבטיפול האפורטופוס הכללי.

כמו כן שבנו וקבענו את חובת הדיווח השנתי של האפורטופוס לוועדה מועדות הכנסת. הרוב בוועדה סבר שיש לדווח לוועדה לביקורת המדינה, בעוד שאני הייתי סבור שהוועדה המתאימה לכך היא ועדת הכספים, אשר לה הומצא הדו"ח עד כה. היתוסף לחוק סעיף 12 הדן בהוצאות ניהולו של נכס.

בסעיף 13, הדן בזכות העיון של מעונייני במסמכים הנוגעים לנכס מסויים, סבר הרוב בוועדה שיש להשמיט מהנוסח שבכחול את סמכותו של האפורטופוס הכללי שלא לאפשר זכות עיון למי שלדעתו הגיש את הבקשה שלא בתום לב.

לגבי סעיף 15(ב) יש שתי גירסאות הקובעות את זמן השיחור של האפורטופוס מהאחריות לנכס. גיר-סה א', שעליה אני מבקש להגן כאן, קובעת שה-אחריות מסתיימת ביום שבו הגיש האפורטופוס דין-וחשבון לבית-המשפט. החל מאותו תאריך תחול האח-ריות על האדם שאלי יועבר הנכס. לנגד עיני הגור-סים זאת עומדת טובת האדם המקבל את הרכוש לידו. המציאות מראה שכאשר מתייצב אדם כזה הוא רוצה לקבל לידו את הרכוש במהירות האפשרית. למה לעכב בעדו? חברה-הכנסת האוונר הציע בוועדה את גירסה ב', המשווה את מעמדו של האפורטופוס, לעניין זה, למנהל עובון כאמור בסעיף 88 לחוק הירושה. אני מקווה שתחברה-הכנסת האוונר יהיה כאן כדי להגן על הגירסה הזאת.

בסעיף 15(ג) הארכנו מ-10 ל-15 שנה את המועד שבסיומו רשאי בית-המשפט לצוות שהנכס יועבר לק-ניין המדינה, לאור שישוככע שאין עוד הצדקה להמ-טיח בניהול הנכס. בסיטואציה כזאת לעברנו את זכות הבחירה מהמדינה למעונייני להחליט אם בר-צונן לקבל את הנכס או את שווי — סעיף 15(ד).

בסעיף 18, סעיף העונשין, הכנסנו בוועדה את אלמנט הכוונה "ביודעין" והוספנו אפשרות של הטלת קנסות, בנוסף על אפשרות של הטלת מאסר.

לסיכום, אני שב ומברך על היומה החשובה שב-החלפת פקודה מאנדאטורית בחוק ישראלי ומאחל לא-פורטופוס הכללי שימוש נאות ויעיל במכשיר שהחוק החדש מעמיד לרשותו.

אני מבקש לאשר את החוק בקריאה שנייה, וא-חרי ההצבעה על ההסתייגויות — בקריאה שלישית. חברה-הכנסת עמאר ואנוכי מוותרים על ההסתייגו-יות לסעיף 5. אני אנמק את ההסתייגות שלי לסעיף

הוועדה פרופסור אורי ידן, על העזרה הרבה שהו-שיט לוועדה בעבודתה בקשר לחוק זה.

עיקר תפקידו של האפורטופוס הכללי הוא לטפל בנכסים עוברים שלא נמצא מי שרשאי ומסוגל לנהוג בהם מנהג בעלים או שבעליהם אינם ידועים. הא-פורטופוס הכללי הוא תאגיד יחיד וקיימת הפרדה בינו כאישיות משפטית עצמאית לבין המדינה. הסיבה לכך היא שהאפורטופוס הכללי ממלא תפקיד של נאמן לאנשים שאת רכושם הוא מנהל ולכן הוא חב להם כל אותן חובות החלות על כל נאמן.

היקף פעולתו של האפורטופוס הכללי הוא רב ביותר. האפורטופוס פועל בתחומים שונים ומגוונים. היקף העבודה בנושא העוביונות משתרע כיום על 5,500 תיקים, הכוללים נכסי דלא נידי נושאי רווחים וכ-אלה שאינם נושאי רווחים וכן השקעות כספיות שער-כן כ-131 מיליון לירות. מדי שנה ניתנים 600 צווי ניהול, לעומת 200 תיקים המשתחררים מטיפול; כל-ומר, תוספת נטו של כ-400 תיקי ניהול רכוש בשנה. נוסף על קאטגוריה זו של עוביונות, הוקנו לאפורטו-פוס הכללי, לפי חוק הסדרי משפט ומינהל (נוסח משו-לב), תש"ל—1970, אותם נכסים שנהולו לפני מלחמת ששת הימים על-ידי הממונה הירדני על רכוש האויב. מדובר כאן ב-496 בתים וב-2,635 מגרשים באזור השיפוט שהוסף למדינה לאחר מלחמת ששת הימים. על-פי פקודת המסחר עם האויב, 1939, מנהל הא-פורטופוס כ-3,700 תיקים. על-פי סעיף 27 לחוק לטיי-פול בחולי נפש, תשט"ו—1955, מוסמך האפורטופוס הכללי לנהל נכסים של חולי נפש מאושפזים שאין להם אפורטופוס פרטי. לפי חוק זה מנוהלים כיום על-ידי האפורטופוס הכללי כ-3,400 תיקים. מעבר לכך מוטלים על האפורטופוס הכללי, על-פי חוק הירו-שה, תשכ"ה—1965, ועל-פי חוק הכשרות המשפטית והאפורטופוסות, תשכ"ב—1962, תפקידי פיקוח על אפורטופסים פרטיים ועל מנהלי עובון. במשרד הא-פורטופוס יש כ-10,000 תיקי פיקוח פעילים כאלה.

בחוק החדש מובטחת אחדות הטיפול והנהלים בכל אחד מנושאים אלה, דבר שתועלתו מרובה לא רק לגבי עובדי האפורטופוס הכללי אלא גם לבתי-המשפט ולציבור בכללו.

להלן השינויים העיקריים בחוק שהוכנו על-ידי הוועדה: הוכלל סעיף 2(ב) המגדיר את סמכויותיו של האפורטופוס הכללי, נוסף לדרכי מינויו. בסעיף 4 לחוק נקבעה הסמכות לשלם שכר לנציג האפוט-רופוס וכן — וזה העיקר — לדרוש מהנציג ערובה להבטחת מילוי נאות של תפקידו וחובותיו. בסעיף 6 הוסף גם "מעונייני" — שהוא, כידוע, בעל זכות קיימת או צפויה במכס — אלא היועץ המשפטי לממשלה ואל האפורטופוס הכללי. כולם רשאים לבקש מבית-המשפט צו ניהול לנכס עזוב. לגבי אותן מעונייני נקבעה הוראה שעליו להודיע בכתב לאפורטופוס הכ-ללי, לפחות 30 יום קודם לכן, על כוונתו לפנות לבית-המשפט. סעיף 6 מבטיח שהאפורטופוס יוכל לנקוט צעדים מידיים — על-ידי קבלת צו זמני מבית-המשפט — כדי להבטיח שהנכסים לא יהיו הפקר. בסעיף 7 הועלה שווי הנכסים, שהאפורטופוס רשאי לנהלם גם ללא צו ניהול, מ-5,000 לירות ל-10,000. ניתנה סמכות לשר המשפטים לקבוע סכומים אחרים,

מאחריות, הדין החל על מנהל עובון, לפי סעיף 88 לחוק הירושה", יחול גם עליו. והיה, אם פעל בתום לב והיה צמוד להוראות בית-המשפט ונתכוון למילוי תפקידיו — יקבל פטור ולא ישא באחריות. לא נתקיימו בו כל אלה — לא יקבל פטור אלא אם כן אוצר המדינה יפצה את הניזוק על נזקיו. אינני חושב שעלינו להקל על האפוטרופוס יותר מאשר מקילים על מנהל עובון כלשהו, אפילו איננו עובד מדינה ואיננו גנהה מכל הסמכויות של האפוטרופוס. אין סיבה שנפלה בה השניים — שנקל על עובד המדינה ונקפיד על האזרח.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת דב שילנסקי, להנהיג את הדיון.

דב שילנסקי (הליכוד):

כבוד היושבי-ראש, כנסת נכבדה, בהתאם לחוק החדש מופקד האפוטרופוס הכללי על ניהולם של נכסים עזובים. לפי הוראות החוק החדש שלפנינו, כולל סעיף 21 גם רכוש של אויב. אולי כדאי שאבר-הכנסת שעתידים לעבודכם הנאמן נחשב, בהתאם לאותו חוק, אויב.

נדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
למי?

דב שילנסקי (הליכוד):

בשנות השואה הייתי בגיטו. המדינה שבה חייתי הייתה אויב לבריטניה — וכמוכן, לעם היהודי — והוכרזתי כאויב. עד היום אנכי נחשב לזנה. עכשיו הכניסו מירכאות כפולות; תיקנו בחוק את המלה "אויב". כמוני היו רבים. קורה שמגיעים אנשים — מבית-המועצות, לדוגמה — מחפשים רכוש, ומתברר שביינתיים נמצאו "קרובים" אשר פגעו ברכוש והעלילו אותו; וכעת חייבים בעלי הרכוש האמיתית להתדיין. מאז קמה המדינה נעשו ברכוש כזה, בעיקר במקרקעין, עסקים לא כשרים, עסקים רבים. וככל שמתרחקים מתקופת השואה, מתרבים העסקים האלה; כי אנשים חושבים: אם עד היום לא נענו — בוודאי אינם בחיים ואפשר לעשות איוון עיסקה כדי לרשת את הרכוש. למה לאפשר לאנשים כאלה — המראים שכביכול יש להם זיקה או צפויה להם זיקה לרכוש הזה, או הטוענים שיש להם זכות — למה לאפשר להם לגשת לעין במסמכים על-מנת שיידעו יותר טוב כיצד לערוך את מעשה המרמה שהם מתכוונים? מה אומרת ההסתייגות שלנו? איננו רוצים לחסום לגמרי את הפתח. אנחנו אומרים ש"מעוניין בכנסת" — ו"מעוניין" זה מי שיש לו זכות באותו נכס או זיקה קיימת או צפויה בו, לרבות נושה של אדם כזה — זיקה לעיין במסמכים שפירט בבקשתו והנוגעים לאותו נכס... וזלת אם היה האפוטרופוס הכללי סבור שהבקשה הוגשה שלא בתום לב, אם מתרשם האפוטרופוס, לפי שיקול דעתו, שהבקשה הוגשה שלא בתום לב, רשאי הוא לא לאפשר לעיין, אין זה עוול אבסולוטי, היות שלאותו אדם יש אפטריות לפנות לבג"צ אם נראה לו שנעשה לו עוול, ואז העוול יתוקן. לאור הדברים הנ"ל אני מבקש לקבל את ההסתייגות.

10 וישיב עליה חבר-הכנסת וירשובסקי. הוא גם ישיב על ההסתייגות לסעיף 13, שאותה ינמק חבר-הכנסת שילנסקי. אני כבר נימקתי את הגירסה האחת לסעיף 15 וחבר-הכנסת האוזנר ינמק את הגירסה השנייה. ברשותך, כבוד היושבי-ראש, אנמק את ההסתייגות שלי לסעיף 10. הצעתי, בניגוד לרוב, שהאפוטרופוס ימציא את הדו"ח על פעולות ההשקעה לוועדת הכספים ולא לוועדה לענייני ביקורת המדינה, עם כל הכבוד וההערכה שיש לי לוועדה זו. ועדת הכספים היתה הפורום שאליה הועברו מדי שנה הדו"חות האלה ואין טעם לשנות את זה. הסיבה השנייה — ועדת הכספים מטבעה בנויה ומוכשרת לדון ולפקח על העושות כספים יותר מהוועדה לענייני ביקורת המדינה; ועל כך אין צורך להרחיב. זה הנימוק להסתייגותי לסעיף 10.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. לסעיפים 9—10 אין הסתייגויות ואני מעמיד אותם להצבעה.

הצבעה

סעיפים 9—10 נתקבלו.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת האוזנר, להנמקת גירסתו לסעיף 15.

נדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, האפוטרופוס הכללי הוא עובד ציבור והוא מנהל את הנכסים במידה רבה של חופש וחירות פעולה שהחוק מעניק לו. יש לו סמכויות נרחבות — גם בדרך הניהול גם לגבי קבלת מידע. הוא איננו עושה זאת חנם. הוא מקבל שכר לפי סעיף 11 ולכן אין זה שירות הניתן לציבור חנם. אף-על-פי-כן, מוצע בסעיף 15 שכאשר האפוטרופוס מבקש להשתחרר, הוא יקבל פטור כללי מאחריות ולפי סעיף 16, פעולותיו תהיינה כשרות אם עושה בתום לב.

הבה נשווה ונראה מה חובתו של מנהל עובון, שגם הוא מתמנה על-ידי בית-המשפט, גם הוא חייב חובת אחריות. כשאותו מנהל עובון מבקש להשתחרר, הדבר איננו כל כך פשוט.

סעיף 88 בחוק הירושה אומר: "מנהל עובון אחראי לנזק שגרם עקב הפרת חובתו כמנהל עובון; בית-המשפט רשאי לפטרו מאחריותו, כולה או מקצתה, אם פעל בתום לב ונתכוון למילוי תפקידיו; מנהל עובון אינו נושא באחריות אם פעל בתום לב לפי הוראות בית-המשפט". כלומר, אם מנהל העובון הפרטי פעל שלא לפי הוראות בית-המשפט — תום הלב לא יעזור לו. הוא חייב להיות צמוד להוראות בית-המשפט. אינני רואה סיבה לכך שעובד מדינה — שגם הוא מקבל שכר ויש לו חירות, חופש וסמכויות — יוכל להשתחרר ולהיפטר מאחריות לנזקים שגרם, אם פעל בתום לב, אפילו הפר הוראות בית-המשפט. לכן, הצעתי בגירסה ב' היא ש"לעניין פטור

חברת י"ג, ישיבה ס"ה, א' שבט תשל"ח (9 ינואר 1978)
— חוק האפוטרופוס הכללי (אברמוביץ, וירשובסקי, גלס) —

לא יתן. והשיקול שלו רחב ביותר: "אם היה סבור שהבקשה הוגשה שלא בתום לב", איננו סבורים שהאפוטרופוס צריך לחקור את תום הלב של האנשים הפונים ורוצים לעיין במסמכים. זו הכבדה מיותרת על האזרחים; והתרופה של הבג"צ היא כבדה ומסורבלת מדי. אנו חושבים שדי בכך שהמעוניין יוכל לעיין במסמכים שפירט בבקשתו, פרט לתר-שומת ולהתכתבות הפנימיות. אנו חושבים שזה יפ-תור את הבעיה ואין צורך להכביד על האזרחים ול-הכניס את האפוטרופוס לשיקול-דעת מיוחד בעניין שלא יתן שום הגנה על זכויות.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה.

הצבעה

התיקון של חברי-הכנסת ד. גלס
לסעיף 10 לא נתקבל.

סעיף 10, בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיפים 11—12, בנוסח הוועדה, נתקבלו.
התיקון של חברי-הכנסת ד. גלס וד. שילנסקי
לסעיף 13 נתקבל.

סעיף 13, בנוסח הוועדה ועל-פי התיקון,
נתקבל.

סעיף 14, בנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
לסעיף 15 שתי גירסאות. אעמיד להצבעה כל
גירסה, בעד ונגד.

הצבעה

סעיף 15, בגירסה א', לא נתקבל.

סעיף 15, בגירסה ב', נתקבל.

סעיפים 16—26, בנוסח הוועדה, נתקבלו.

דוד גלס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
בהחאם לסעיף 104(ב) לתקנון אני מבקש להצביע
על החוק בקריאה שלישית.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

בהחאם לבקשת יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומש-
פט אני מעמיד להצבעה, בקריאה שלישית, את חוק
האפוטרופוס הכללי, תשל"ח—1978, על תיקונו.

הצבעה

חוק האפוטרופוס הכללי, תשל"ח—1978,
על תיקונו, נתקבל.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
חברי הכנסת, הישיבה הבאה, אם-ירצה-השם, מחר
בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות-הדיבור לחברי-הכנסת וירשובסקי בשם ועדת
החוקה, חוק ומשפט.

מרכזי וירשובסקי (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להת-
יחס לשתי ההסתייגויות — לסעיף 10 ולסעיף 13
— ולייצג את דעת הרוב בוועדה. אשר לסעיף 10,
חברי-הכנסת גלס הציע שהפיקות על הדו"חות שימ-
צא האפוטרופוס הכללי ייעשה על-ידי ועדת הכספים
של הכנסת. הוא טוען שכך היה גם בעבר. אכן,
כך היה בעבר; אבל אנחנו מחדשים: חוק, אני מצ-
טרף לדברים שאמר חברי-הכנסת גלס, יושב-ראש הו-
עדה, שהוא שמה לקדם בכרחה חוק חדש. אם יש
חוק חדש — אפשר לחדש בו כמה חידושים גם לגבי
הקביעות והפרוצדורות. הרוב בוועדה הציע שהדו"ח
חות שמדובר בהם בסעיף 10(1) יובאו לוועדה לענ-
ייני ביקורת המדינה — לא משום שאנחנו חושבים
שוועדת הכספים איננה מסוגלת או מוסמכת לעסוק
בכגון אלה אלא משום שאנחנו מעוניינים שהביקורת
והבדיקה שיעשו יהיו ביקורת ובדיקה של ממש. א-
נחנו חושבים שוועדת הכספים, העמוסה בלאו הכי
ומוותרת על ביקורת מרובה ביותר, בגלל היקוקים
שונים, לא תוכל להתייחס לדו"חות אלה בצורה נאו-
תה ולא תפתור מה שבאנו לפתור: הצורך בעין פקו-
חה של המחוקק על פעולות האפוטרופוס בתחום זה.
הוועדה לענייני ביקורת המדינה — שגם היא ועדה
השובה ועסוקה, אבל עסוקה פחות מוועדת הכספים
— תוכל לערוך את הביקורת הנאותה הרבה יותר טוב
מוועדת הכספים. על-מנת שלא תהיה ביקורת כתובה
עלי ספר אלא ביקורת הלכה למעשה, אנחנו מציעים
שוועדת הביקורת תעסוק בנושא הזה.

אשר לסעיף 13, הצעתם של חברי-הכנסת גלס,
הלוי ושילנסקי היא לתת בידי האפוטרופוס סמכות
— אם הוא סבור שהבקשה הוגשה שלא בתום לב
— לסרב לאפשר לאזרה לעיין במסמכים. זה נראה
בירוקראטי מדי. אמנם ייתכן שבמקרה זה או אחר
עשוי משהו לנצל לרעה את הזכות הזאת שהווענה
לפי סעיף 13 לחוק, יחד עם זאת, התרופה שמציעים
חברי-הכנסת שילנסקי ושני החברים האחרים — שיהיה
שיקול-דעת לאפוטרופוס ועל שיקול-הדעת הזה אפשר
יהיה לערער באמצעות בג"צ — תרופה זו נראית
לנו חמורה ומרחיקה-לכת יתר על המידה. נראה לנו
שהאפוטרופוס הוא עובד ציבור והמסמכים שבידיו הם
מסמכים ציבוריים. אדם רוצה לעיין בתיקים. אם הב-
טיחו שתרשומות והתכתבויות פנימיות שבתיקים לא
יהיו פתוחות לעיון, אינני רואה מדוע — כשיש מס-
מכים שהמבקש חייב לפרט בכתב והם נוגעים לאותו
נכס — אם המבקש מגיש בקשה כזאת, צריך להיות
שיקול נוסף לאפוטרופוס, שברצונו יתן, ברצונו

הישיבה ננעלה בשעה 18:25.